



# Ryhmää rakentamassa

Opas tutortoimintaan



MANNERHEIMIN  
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.

### **Julkaisija**

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Opas on toteutettu osana Turvallista ryhmää -rakentamaan -hanketta, jossa on MLL:n lisäksi mukana Nuorten Akademia, SAKKI ry. ja SAKU ry sekä ammatillisia oppilaitoksia.

### **Käsikirjoitus**

Kirsi Pihlaja, Marja Snellman-Aittola

### **Kiitokset**

Tutorvastaavat Heli Lumme, Minna Hulkkonen ja Anu Lähde, Heltech

Tutorit, Heltech

Eeva-Liisa Markkanen, MLL

### **Ulkoasu** Hahmo

**Taitto** Tarja Petrell

**Valokuvat** Lemeon media products Oy

**Paino** ESA print 2013

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin valtakunnallinen kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. MLL:n keskusjärjestön jäseniä ovat 10 piirijärjestöä sekä 565 paikallisyhdistystä, joilla on yhteensä yli 93 000 jäsentä.

MLL edistää lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia eri elämäntilanteissa. Liitto myös kouluttaa, tekee selvityksiä ja tuottaa aineistoja kouluille ja kasvattajille – edistää monipuolisesti lapsen oikeuksien toteutumista.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan ydinalueet ovat

- lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja elinolojen edistäminen
- lasten kuulemisen ja osallisuuden edistäminen
- lapsuuden kunnioittaminen ja suojeleminen ja
- vanhemmuuden arvostaminen ja tukeminen.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja netti vastaa noin 32 000 puheluun ja nettikirjeeseen.
- Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vastaa noin 1 000 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 14 000 MLL:n tukioppilasta, internetissä nuoria tukee noin 20 verkkotukaria eli verkk@ria
- Lähes 1 200 MLL:n kouluttamaa lasten hoitajaa työskentelee noin 6 000 perheessä.
- Noin 600 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää noin 550 perhekahvilaa, joissa kokoontutaan noin 16 000 kertaa.
- MLL:ssa toimii noin 350 vertais- ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL:n harrastuskerhoissa käydään yli 260 000 kertaa.
- MLL järjestää Hyvä alku koulutielle -kampanjan, joka tavoittaa yli 55 000 ekaluokkalaisen vanhemmat.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

[www.mll.fi](http://www.mll.fi)

# Sisällys

**Tutortoiminta rakentaa hyvää ilmapiiriä | s. 4**

**Tutoreiden kouluttaminen | s. 5**

Rekrytointi ja motivointi | s. 5

**Koulutuksen tavoitteet ja sisältö | s. 6**

Koulutuspäivän rakenne | s. 7

**Tutussa ryhmässä on turvallisempaa | s. 8**

Harjoitukset | s. 8

**Tutorit luovat hyvää ilmapiiriä | s. 12**

Jokaisella on oikeus kuulua porukkaan | s. 13

Harjoitukset | s. 13

**Tutorit suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa | s. 18**

Tavoitteena ryhmäyttäminen | s. 18

Harjoitukset | s. 18

**Liitteet | s. 22**

# Tutortoiminta rakentaa hyvää ilmapiiriä

Kun yläkoululainen siirtyy toiselle asteelle, opiskelutapojen ja -kulttuurin muutos on suuri. Tutorit ovat vanhempia toisen asteen opiskelijoita, jotka tasoittavat muutosta ottamalla uudet opiskelijat vastaan, saamalla heidät tuntemaan olonsa tervetulleeksi, opastamalla heitä oppilaitoksen käytäntöihin sekä auttamalla uusien opiskelijoiden tutustumista toisiinsa. Tutoreiden toiminta on yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa, joka edistää myös opintojen sujumista.

Opiskeluviihtyvyyden eteen pitää tehdä töitä koko ajan. Se ei siis ole staattinen tila, jonka saavuttamiseksi tarvitaan vain oikea resepti ryhmäyttämispäivään. Ryhmän toimivuuteen ja hyvään opiskeluhenkkeen pitää vaikuttaa koko opiskelun ajan, aina tervetulosanoista läksiäisiin. Hyvällä me-hengellä voidaan vaikuttaa opiskelijan hyvinvointiin, opiskelujen sujumiseen ja keskeyttämisten vähenemiseen. Tutortoiminta on yksi keino lisätä opiskeluviihtyvyyttä. Sen lisäksi viihtyvyyteen vaikuttavat oppilaitoksen johto, muu henkilökunta, opettajat ja opiskelijat sekä fyysinen ympäristö.

Tutortoiminnalla on vuosikymmenten perinteet toisella asteella. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on järjestänyt nuorten vertaistukitoimintaa eli tuki-

oppilastoimintaa yläkoulussa jo yli 40 vuoden ajan. Tukioppilastoiminnan alkuvaiheessa toimintaa oli sekä yläkoulussa että toisella asteella. Ensimmäinen tukioppilastoiminnan opas ammatillisiin oppilaitoksiin ilmestyi vuonna 1984. Sittemmin SAKKI ry (Suomen ammattiin opiskelevien liitto) ja SAKU ry (Suomen Ammatillisen koulutuksen tuki- ja urheiluliitto) ovat olleet kehittämässä ja tukemassa tutoritoimintaa toisella asteella useiden vuosien ajan.

Yläkoulujen tukioppilastoiminnassa on paljon samoja piirteitä kuin tutortoiminnassa. Molempia yhdistävät nuorten vertaistuki ja ryhmäyttämisen, sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy sekä oikeus kuulua ryhmään juuri sellaisena kuin on. Siksi Turvallista ryhmää rakentamaan -hankkeessa on ollut luontevaa ottaa tutortoiminta mukaan tuomaan opiskelijatoiminta osaksi hyvän yhteishengen luomista.

Ryhmäyttäviä ja innostavia koulutushetkiä toivottaen,

*Kirsi Pihlaja ja Marja Snellman-Aittola*  
suunnittelijat, MLL

# Tutoreiden kouluttaminen

Tämä opas on tarkoitettu tutorvastaavina toimiville opettajille, opiskelijatoiminnan koordinaattoreille ja tutoreiden kouluttajille. Opas sisältää taustatietoa ryhmien toiminnasta ja yksipäiväisen tutoreiden koulutusmallin. Koulutusmallin voi toteuttaa kokonaisuutena tai valiten siitä osia.

Koulutuksen tarkoituksena on lisätä tutoreiden ymmärrystä ryhmäytymisestä ja erilaisista ryhmäilmiöistä sekä ennen kaikkea antaa heille välineitä ryhmän kiinteyden ja hyvinvoinnin lisäämiseen, kun he tutustuttavat ja ryhmäyttävät uusia opiskelijoita.

Tiimeissä ja ryhmissä toimiminen ovat myös työelämän arkea, jonka opiskelijat kohtaavat. Sosiaalisia taitoja arvostetaan. Tämän oppaan harjoitukset perustuvat juuri näiden valmiuksien harjoitteluun. Siksi harjoituksia voi käyttää myös osana muuta opiskelua, ei vain tutorkoulutuksessa.

On tärkeää, että jokainen opiskelija pääsee ryhmään mukaan ja osallistumaan yhteisiin asioihin. Koulutuksessa tutorit itse tuottavat asioita yhteiseen keskusteluun. Keskustelut syntyvät omista arvoista ja kokemuksista. Tutortoiminnan suunnitelmat syntyvät näkemyksistä siitä, miten asioita voi tehdä paremmin sekä halusta olla toisten tukena ja auttaa. Koulutuksen tarkoituksena on synnyttää uusia kokemuksia ryhmään kuulumisesta. Oppiminen jatkuu myös koulutuksen ulkopuolella, ja tekeminen kasvat-  
taa tutorit tehtäviinsä.

## Rekrytointi ja motivointi

Tutortoiminnassa on siis erityisen tärkeää kuunnella ja ottaa käyttöön tutoreiden omia ideoita toiminnan toteuttamisesta. Tutorit ovat asiantuntijoita siinä, millaista tukea uudet opiskelijat tarvitsevat oppilaitokseen tullessaan. Ovathan he vasta itsekin olleet uuden opiskelijan asemassa.

Koska tutorit voivat vaikuttaa merkittävästi oppilaitoksen ilmapiiriin ja auttaa opiskelijoiden sitoutumista oppilaitokseen ja opiskeluun, heidän

kouluttamiseen ja ylipäänsä tutortoimintaan kannattaa panostaa. Jotta tutortoiminta olisi tavoitteellista ja hyödyllistä, sille olisi annettava riittävät resurssit. Tutorvastaavalla ja tutoreilla on oltava toiminnan suunnittelulle ja toteutukselle riittävästi aikaa ja he tarvitsevat tehtäviinsä myös hyvän perehdytyksen.

Opintosuoritusten lisäksi pieni kiittäminen ja paljuttaminen on paikallaan. Koulutuksista voi myös tehdä hauskoja lähtemällä leirikeskukseen tai järjestämällä paikan päälle hyvää syötävää. Pienilläkin asioilla voi tehdä tutortoiminnasta houkuttelevaa.

Uusien tutoreiden valinnassa kannattaa hyödyntää vanhoja tutoreita tai opiskelijakuntalaisia. He ovat hyviä rekrytoimaan ja innostamaan. Hyväksi havaittu sääntö on, että jokaista aloitettavaa ryhmää kohden olisi hyvä löytää ainakin kaksi tutoria. Silloin jokaisella uudella opiskelijalla on mahdollisuus saada tukea ja neuvoja juuri oman alansa vanhemmalta opiskelijalta.

On tärkeää, että tutortoiminnan tavoitteet ovat selkeät niin tutoreille kuin koko oppilaitokselle. Kun tiedetään, mitä tavoitellaan, tiedetään myös, minkälaisia tutoreita halutaan rekrytoida mihinkin tehtäviin. Edellisten vuosien tutorit ovat avainasemassa siirtämässä hiljaista tietoa ja osaamista uusille tutoreille.

Tutoreiksi valikoituu tavallisia opiskelijoita, jotka ovat innostuneet toiminnasta ja haluavat olla mukana toteuttamassa tapahtumia ja nostamassa yhteishenkeä. On tärkeää, että tutoreilla on itsellään halu auttaa ja kiinnostusta toimintaan ja vapaaehtoistyöhön.

Jollekin tutoreille on ominaista tapahtumien järjestäminen tai oppilaitoksen esittely, toinen on hyvä kuuntelija. Monenlaisia tutoreita tarvitaan, ja jokaiselle innokkaalle löytyy varmasti sopivia tehtäviä.

Ryhmäytymisharjoitusten ohjaaminen tai vertaistukijana toimiminen vaatii hyvää perehdytystä. Siksi tutorit tarvitsevat motivaationsa lisäksi kunnan koulutuksen.

# Koulutuksen tavoitteet ja sisältö

## Koulutuksen tavoitteet

- Lisätä tutoreiden ymmärrystä ryhmäyttämistä ja tutorin merkityksestä oppilaitoksen myönteisen ilmapiirin ja toimintatapojen muodostumiselle.
- Antaa valmiuksia ja ideoita ryhmän kanssa toimimiseen ja ryhmäyttämiseen.
- Antaa tutoreille välineitä oman oppilaitoksen toiminnan ideoimiseen ja ohjata heidät kohti tulevaa toimintavuotta.
- Tutustuttaa tutorit toisiinsa ja luoda heidän keskuuteen myönteinen ilmapiiri.
- Innostaa tutoreita heidän tärkeässä tehtävässään.

Koulutus sisältää kolme sisällöllisesti erilaista teemaosuutta. Ensimmäisen osan teemana on tutustuminen omaan koulutusryhmään. Tarkoitus on ymmärtää, miksi hyvä ryhmäytyminen on tärkeää. Tutorit saavat myös välineitä ja ideoita tutorina toimimiseen ja uusien opiskelijoiden tutustuttamiseen.

Toisen osuuden teemoina ovat ryhmään kuuluminen ja kiusaaminen sekä niihin vaikuttaminen. Siinä syvennetään ryhmäytymisen teemaa ja pohditaan, miten tutorit voivat esimerkiksi vaikuttaa koko oppilaitoksen ilmapiiriin ja toimintatapoihin.

Kolmannen osuuden teemoina ovat tutorin rooli, oman oppilaitoksen tutortoiminnan tavoitteiden pohtiminen ja toiminnan suunnitteleminen. Tarkoitus on pohtia, millä konkreettisilla keinoilla tutortoiminnalla voidaan luoda hyvää ryhmähenkeä omassa oppilaitoksessa.

Koulutuksessa hyödynnetään toiminnallisia menetelmiä, keskustelua pienryhmissä sekä digitarinoita. Koulutuksen eri osia voi soveltaa oppilaitoksen ja tutortoiminnan tarpeen mukaan. Joidenkin teemojen käsittelemistä voi laajentaa oppaan liitteissä olevien harjoitusten avulla.

Koulutus sisältää:

- ryhmäyttämisharjoituksia ja ryhmiinjakomenetelmiä
- pohdintatehtäviä
- taustatietoja turvallisen ryhmän merkityksestä sekä normeista
- kaksi digitarinaa ryhmäyttämisen tärkeyden ja kiusaamisen pohtimiseen
- tavoitteellisen toiminnan suunnittelua.

## VINKKEJÄ KOULUTUKSEEN

- Koulutus toimii parhaiten koko päivän kestäväenä kokonaisuutena, mutta sen voi jakaa myös esimerkiksi kolmeen osaan.
- Koulutuksen toiminnallisuuden vuoksi sopiva osallistujamäärä on noin 15–25 opiskelijaa. Tätä isommat tutorryhmät kannattaa jakaa useampaan eri koulutukseen.
- Mukava koulutuspaikka vie ajatukset pois oppilaitoksen arjesta, ja osallistujat voivat keskittyä yhdessäoloon ja päivän aiheeseen. Koulutustilassa tarvitaan tilaa liikkumiselle.
- Digitarinoiden näyttämiseen tarvitaan siihen sopivat laitteet, ja jokaisen harjoituksen kohdalla on mainittu tarvittavat valmistelut ja monisteet.
- On tärkeää purkaa harjoitukset keskustellen ja tehdä näkyväksi, miksi harjoitus tehtiin ja mitä siinä tapahtui. Näin opitaan parhaiten.

**i** Harjoituksia voi hyödyntää myös ammatillisten taitojen, kuten ryhmäytötaitojen ja sosiaalisten taitojen, opettamiseen.



## Koulutuspäivän rakenne

### 1. Tutussa ryhmässä on turvallisempaa (2 t 15 min)

Aloitus ja nimikierrros (25 min)  
Katseet kohtaavat (5–10 min)  
Tutustumiskävely (10 min)  
Pienryhmiin jako: Syntymäpäiväjana (10 min)  
Ryhmyttämisharjoitus: Ryhmän kukka (15 min)  
Sanomalehtituolit (30 min)  
*Tauko 15 min*  
Hyvän ryhmän rakennuspalikoita -diat (20 min)

### 2. Tutorit luovat hyvää ilmapiiriä (2 t 20 min)

Digitarina: Uutena ryhmässä (30 min)  
*Ruokatauko 30 min*  
Pienryhmiin jako: Legopalikat (5 min)  
Tutorit voivat vaikuttaa -dia(15 min)  
Pohdintakysymyksiä (15 min)  
Digitarina: Ulkopuolisena ryhmässä (30 min)  
*Tauko 15 min*

### 3. Tutorit suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa (2 t 15 min)

Pienryhmiin jako: Sanomalehtisaarekkeet (10 min)  
Tutortoiminnan puu ja tutortoiminnan suunnittelu (60 min)  
*Tauko 15 min*  
Tutortoiminnan vuosikello (30 min)  
Loppupiiri (20 min)



# Tutussa ryhmässä on turvallisempaa

Kun joukko nuoria aloittaa yhdessä opiskelunsa, heidän voisi kuvitella tutustuvan helposti toisiinsa ja ryhmäytyvän itsekseen keskenään. Usein näin ei kuitenkaan ole. Turvallinen ja myönteinen ilmapiiri vaatii yleensä ohjausta, jota ilman ryhmään saattaa muodostua klikkejä ja jotkut tuntevat jäävänsä ryhmän ulkopuolelle. Haasteena onkin saada kaikki ryhmän jäsenet tasavertaisina osallistujina toimimaan yhteisen päämäärän eteen.

Tutorryhmän ryhmäyttämistä koskevat samat säännöt kuin missä tahansa ryhmässä. Toiminnallisuus auttaa tutustumista. Ryhmäyttäminen on hyvä aloittaa sellaisilla harjoituksilla, joissa ei joudu noloihin tilanteisiin ja joissa ei tarvitse kertoa itsestään enempää kuin tuntee itselleen sopivaksi. Kun tiedämme jotakin vierustoverista, uskallamme kertoa jotakin myös itsestämme. Näin tutustuminen lähtee käyntiin ja luottamus lisääntyy vähitellen.

Ryhmän ilmapiirin turvallisuutta voi havainnoida eri tavoin. Kannattaa seurata, minkälaisia asioita uskalletaan jakaa toisten kanssa, osallistuvatko kaikki keskusteluihin ja kuinka kaukana tai lähellä toisista ollaan. Jos keskustelua ei synny, voi olla tarpeen tehdä jotakin toiminnallista tai kokeilla jotakin tutustumisharjoitusta ensin.

Tutustumisharjoitukset helpottavat tutustumista ja rentouttavat tunnelmaa. Ne puolestaan helpottavat sopeutumista uuteen oppimisympäristöön ja poistavat alkujännitystä. Koulutuksen ensimmäisessä osassa tehdäänkin paljon tutustumisharjoituksia.

Kerro tutoreille, että näitä harjoituksia hyödyntäen tutorit voivat myöhemmin auttaa uusia opiskelijoita tutustumaan toisiinsa. Harjoitukset ovat tärkeitä myös tutoreille, jotta heidän olisi helpompaa toimia saumattomasti yhdessä.

## **i** Ryhmäyttäminen

- Ryhmäyttäminen on prosessi, jossa ryhmän jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta, luottamusta, viihtymistä ja tuntemista tietoisesti kehitetään ja tuetaan.
- Ryhmäyttäminen on tarpeen myös silloin, kun esimerkiksi uusi opiskelija muuttaa ryhmän kokoonpanoa tai kun ryhmässä syntyy ristiriitoja.

## Harjoitukset

Toivota kaikki tervetulleiksi ja kertaa päivän ohjelma ja sen tavoitteet. Näin jokaisella on rauhallinen mieli lähteä tekemään harjoituksia. Tutustumisharjoitusten tekeminen on tarpeen etenkin silloin, jos tämä on tutoreiden ensimmäinen koulutus tai kaikki eivät tunne toisiaan.

Kerro osallistujille, että on tarkoitus paitsi tutustua toisiin myös oppia erilaisia tutustumisharjoituksia. Näin tutorit saavat kokemuksen ryhmäytymisestä ja ymmärtävät tutustumisen merkityksen hyvälle ryhmähengelle.

Keskustelkaa nimikierroksen jälkeen myös siitä, olisiko hyvä sopia yhteisiä pelisääntöjä, jotta kaikilla tulee olemaan mukava päivä.

## Nimikierros

► **Tavoite:** Tutustutaan toisiin ja opitaan ryhmäläisten nimet.

► **Tarvikkeet:** Tuolit ympyrään tai puolikaareen siten, että kaikki näkevät toisensa. Erilaisia kortteja tai kuvia.

► **Kesto:** Noin 25 minuuttia.

**Ohjeet:** Kukin kertoo ainakin oman nimensä ja opiskelualansa. Harjoituksessa voi myös käyttää lattialle levitettyjä kortteja tai kuvia, ja jokainen voi valita kortin, jonka avulla kertoo itsestään muille. Esimerkiksi: minkälainen aamuni oli tänään.

## Katseet kohtaavat

► **Tavoite:** Harjoitellaan uusien ihmisten kohtaamista, sanatonta viestintää ja toiseen keskittymistä.

► **Kesto:** 5–10 minuuttia.

**Ohjeet:** Kaikki seisovat piirissä. Pyydä jokaista katsomaan vasemmalla puolellaan olevaa. Katsottuaan hetken pyydä oppilaita katsomaan seuraavaa, sitä seuraavaa ja niin edelleen. Katseen pitää pysähtyä hetkeksi jokaiseen piirissä seisovaan. Jos kaksi huomaa katsovansa toisiaan suoraan silmiin, eivät he siirräkään katsettaan eteenpäin vaan nyökkäävät hiljaa toisilleen ja vaihtavat paikkoja keskenään. Uudella paikalla aletaan taas katsoa vasemmalla puolella olevaa. Harjoitusta jatketaan sopivan aikaa tai kunnes mahdollisimman moni on päässyt vaihtamaan paikkaa.



## Tutustumiskävely

- ▶ **Tavoite:** Tutustutaan toisiin, rentoudutaan ja orientoidutaan päivän aiheeseen.
- ▶ **Tarvikkeet:** Musiikkisoitin.
- ▶ **Kesto:** 10 minuuttia.

**Ohjeet:** Kävellään tilassa musiikin tahtiin ja kouluttajan pysäyttäessä musiikin otetaan lähimpänä oleva henkilö pariksi. Parit vastaavat toisilleen kysymyksiin: Kuka olet ja mistä tulet? Miksi olet ryhtynyt tutoriksi? Miksi tutortoiminta on omasta mielestäsi tärkeää? Jatkaa harjoitusta siten, että jokainen ehtii käydä keskustelun muutaman eri henkilön kanssa. Kysy lopuksi yhteisesti, löytyikö muilta samanlaisia ajatuksia kuin itseltä tai tarttuiko kaverilta mukaan joku uusi syy ryhtyä tutoriksi, jota ei ollut aikaisemmin ajatellut.

## Pienryhmiinjako: Syntymäpäiväjana

- ▶ **Tavoite:** Tutustutaan toisiin ja opitaan yksi ryhmiinjakomenetelmä.
- ▶ **Tarvikkeet:** Liite 1 (Ryhmiinjakomenetelmiä).
- ▶ **Kesto:** 10 minuuttia.

**Ohjeet:** Pyydä osallistujia muodostamaan jana syntymäaikojen mukaan. Koska joukossa on varmasti eri vuosina syntyneitä, pyydä kaikkia järjestäytymään kalenterivuoden kuukauden ja päivän mukaan. On tärkeää, että harjoitus tehdään puhumatta sanaakaan. Tarkista lopuksi jana ja pyydä jokaista kertomaan vuorotellen oma syntymäpäivänsä. Jos jana on virheitä, ne korjataan. Tee jako esimerkiksi neljään ja muodosta siten pienryhmät.

Huom. Näissä samoissa pienryhmissä työskennellään seuraavassa pienryhmätehtävässä, mutta voit koulutuksen aikana vaihtaa ryhmien kokoonpanoja, jotta jokainen tutustuu mahdollisimman moneen ja saa erilaisia näkökulmia pohdintoihin. Lisää ryhmiinjakomenetelmiä löydät liitteestä 1. Ne voi monistaa myös tutoreiden käyttöön.

## Ryhmän kukka

- ▶ **Tavoite:** Tutustutaan ryhmäläisiin.
- ▶ **Tarvikkeet:** Paperia ja tusseja.
- ▶ **Kesto:** 10 minuuttia.

**Ohjeet:** Jaa pienryhmille paperia ja tussi. Ohjeista piirtämään siihen kukka, jossa on yhtä monta terälehteä kuin ryhmässä on ihmisiä. Kukan terälehtiin

kirjoitetaan kunkin osallistujan nimi ja oma ominaisuus, jota ei ole kenelläkään muulla. Kukan keskelle kirjoitetaan yksi ominaisuus, joka yhdistää kaikkia ryhmäläisiä. Jokainen ryhmä esittelee lopuksi tekemänsä kukan toisille. Kysy, miltä tuntui etsiä yhteisiä ominaisuuksia. Oliko se vaikeaa vai löytyikö ominaisuudet helposti? Entä erilaisuudet – oliko niitä vaikeaa löytää? Saitteko tietää jotain uutta toisistanne?

## Sanomalehtituolit

- ▶ **Tavoite:** Tarkkaillaan ryhmässä olevia rooleja ja arvioidaan ryhmän toimintaa.
- ▶ **Tarvikkeet:** Sanomalehtiä ja yksi rulla maalarinteippiä jokaiselle pienryhmälle. Tarvittaessa liite 2 (Roolit ryhmässä) ja liite 3 (Ryhmän toiminnan arviointi).
- ▶ **Kesto:** 30 minuuttia.

**Ohjeet:** Jaa jokaiselle ryhmälle sama määrä sanomalehtiä ja maalarinteippiä. Ryhmän tehtävänä on rakentaa niitä käyttäen mahdollisimman tukeva sanomalehtituoli. Muita välineitä ei saa käyttää. Anna tuolin rakentamiseen aikaa noin 10 minuuttia.

Jokainen ryhmä esittelee oman tuolinsa. Keskustelkaa, miltä tuolin rakentaminen tuntui. Kuunneltiinko kaikkien ryhmäläisten ehdotuksia? Oliko ryhmässä erilaisia rooleja kuten esimerkiksi johtaja, rakentava kriitikko, aloitteentekijä, sillanrakentaja tai tarkkailija?

Kerro, että yhdellä henkilöllä voi olla monenlaisia rooleja, joihin vaikuttavat tilanne, tehtävä ja muut ryhmän jäsenet. Rooli ilmenee tietynlaisena toistuvana käyttäytymisenä. Kysy, mitkä roolit voivat edistää, mitkä häiritä tehtävän suorittamista. Mitä hyötyä tai haittaa voi olla rooleista? Miksi tutorin on hyvä tiedostaa erilaisten roolien olemassaolo?

Kerro, että roolit vaikuttavat usein koko ryhmän toimintaan. Erityisesti tutorina ollessa on hyvä tulla tietoisiksi omista rooleistaan eri tilanteissa. Koska roolit eivät ole henkilön pysyviä ominaisuuksia, niitä voi harjoitella ja niistä voi oppia pois. Pohtikaa, minkälaisia rooleja tutortoiminnassa voi oppia ja minkälaisista rooleista voi oppia pois.

Taputtakaa lopuksi kaikkien tekemille hienoille tuoleille. Niistä voidaan tehdä esimerkiksi näyttely tilan seinustalle tai ikkunan viereen.

Huom. Sanomalehtien sijaan voi käyttää A4-papereita, joista ryhmät tekevät mahdollisimman korkeita torneja. Jos haluat käsitellä enemmän rooli-teemaa, jaa jokaiselle Roolit ryhmässä-moniste (liite 2), jonka voi täyttää joko itsenäisesti tai ryhmässä yhdessä pohtien. Vaihtoehtoisesti tai lisäksi voit tehdä ryhmän toimintaa arvioivan monisteen (liite 3).

## Hyvän ryhmän rakennuspalikoita -diat

- ▶ **Tavoite:** Ymmärretään ryhmän toiminnan merkitys opinnoissa viihtymiseen ja hyvinvointiin.
- ▶ **Tarvikkeet:** Diat 1–2 (liitteet 11 ja 12).
- ▶ **Kesto:** 20 minuuttia.

**Ohjeet:** Käykää läpi diat ja keskustelkaa ryhmän ilmiöistä ja ryhmän turvallisuuden vaikuttavista tekijöistä. Peilatkaa keskustelua edellisiin harjoituksiin Ryhmän kukka, Sanomalehtituolit, Tutustumiskävely, Katseet kohtaavat ja Syntymäpäiväjana. Keskustelkaa, miten harjoituksia tehdessä koitte dioissa mainitut asiat.

Kerro, että hyvää ryhmähenkeä rakentaessa on tärkeää, että jokainen tutustuu vähän jokaiseen. Ryhmän kiinteyttä tukee se, että pienryhmien kokoonpanoa vaihdellaan usein.

Uudessa porukassa ryhmähenki rakentuu pienin askelin opiskelijaparista kohti koko opiskeluryhmää, kuten aiemmassa harjoituksessa juuri tehtiin. Pohtikaa dian ja aikaisempien harjoitusten avulla ryhmähengen rakentumista. Huomasivatko tutorit, että oli helpompaa tutustua ensin muutamaan? Miten toisten tunteminen vaikuttaa ryhmän ilmapiiriin?

## Dia 1. Hyvä ryhmähenki edistää opiskelua – Ryhmän kaksoistavoite

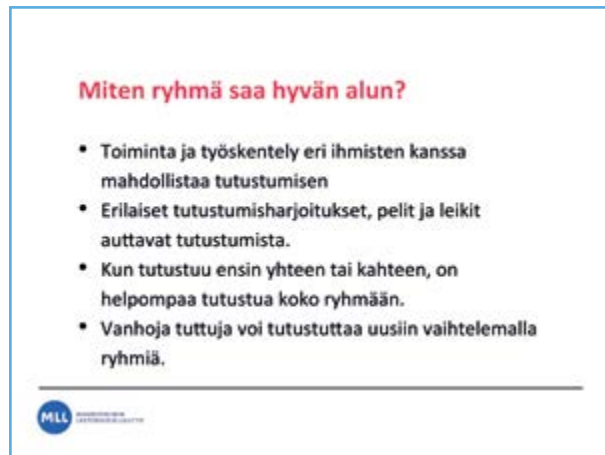


Dia 1: Keskustelkaa lyhyesti siitä, minkälainen rooli tutoreilla on uusien opiskelijoiden ryhmäyttämässä oppilaitoksessanne. Tai ideoikaa edellisen harjoituksen perusteella, minkälainen rooli voisi olla. Monella on varmasti kokemusta siitä, että uuden ryhmän aloittaessa jokainen hakee omaa paikkaansa ja kokee olonsa epävarmaksi. Ryhmältä voi kysyä esimerkiksi muistoja ja tunteita omien opiskelujen aloittamisesta.



Tutut muodostavat pareja ja ryhmiä mieluusti keskenään, mutta se ei kuitenkaan edistä koko ryhmän ryhmäytymistä. Satunnaisia ryhmiinjakoaineita käytettäessä kukaan ei jää ilman paria tai ryhmää eikä silloin pääse syntymään tilannetta, jossa joku tuntee olonsa ulkopuoliseksi. Näin syntyy mahdollisuus tutustua kaikkiin ryhmän jäseniin. Kysy, arvasivatko osallistujat, että ryhmät sekoitettiin tarkoituksella. Miksi niin tehtiin?

## Dia 2. Miten ryhmä saa hyvän alun?



**Miten ryhmä saa hyvän alun?**

- Toiminta ja työskentely eri ihmisten kanssa mahdollistaa tutustumisen
- Erilaiset tutustumisharjoitukset, pelit ja leikit auttavat tutustumista.
- Kun tutustuu ensin yhteen tai kahteen, on helpompaa tutustua koko ryhmään.
- Vanhoja tuttuja voi tutustuttaa uusiin vaihtelemalla ryhmiä.

MLL

Dia 2: Näytä dia 2 tai piirrä kuvio fläpille ja kerro, että uuden ryhmän aloittaessa ryhmän jäsenet hakevat paikkaansa ryhmässä ja luovat kuvaa siitä, millainen kokemus ryhmässä toimiminen tulee olemaan, mikä heidän roolinsa ryhmässä on, tuntuuko yhdessäolo miellyttävältä ja niin edelleen.

Kerro tunnetavoitteesta ja asiataavoitteesta. Nämä kaksi tavoitetta muodostavat erottamattoman kokonaisuuden: kun tunnetavoite alkaa edistyä, myös asiataavoitteeseen pääseminen helpottuu.

Tunnetavoitteena on nuorten ystäväystyminen, kuuluminen ryhmään sekä osallistuminen ja liittyminen oppilaitoksen yhteisöön sen tasa-arvoisena jäsenenä. Usein missä tahansa opetustilanteissa mennään ”suoraan asiaan”. Kuitenkin huolehtimalla myös tunnetavoitteen täyttymisestä, voidaan auttaa sitä, että ryhmästä tulee turvallinen kaikille ryhmäläisille ja siitä muodostuu kiinteä ja toimintakykyinen. Uuden ryhmän aloittaessa tarve tutustua on kuvan kaavion mukaisesti huomattavasti suurempi kuin asiaan meneminen.

Asiatavoite on opintojen sisältöjen oppiminen ja valmistuminen ammattiin ja työelämään. Turvallisuudessa ilmapiirissä opiskelija uskaltaa yrittää ja myös epäonnistua. Sen sijaan, että joutuisi jatkuvasti pohtimaan ryhmän sosiaalisia suhteita ja omaa paikkaansa ryhmässä, voi rauhassa keskittyä opiskeluun.

Tämä puolestaan helpottaa asiataavoitteen saavuttamista eli opiskelijoiden sujumista.

Ryhmän kaksoistavoitteen tunteminen auttaa ymmärtämään, miksi toisiin ryhmäläisiin ja opiskelijoihin tutustuminen lukuvuoden alussa on niin tärkeää.

**i** Erilaisia tutustumisharjoituksia on liitteissä 8 – 9. Kopioi tutoreille harjoitukset tulevan toiminnan suunnittelua varten.

**i** Suunnittele koulutuspäivä siten, että myös taukojen paikat tukevat koulutusta. Silloin ryhmäytymistä tapahtuu myös taukojen aikana ja päivästä tulee yhteinen kokemus. Myös ympäristö vaikuttaa paljon ryhmän tunnelmaan.

# Tutorit luovat hyvää ilmapiiriä

Yhteisön ilmapiiriin vaikuttaa monenlaiset asiat: kuinka osallistava, innostava, luottamuksellinen, turvallinen tai mukava paikka oppilaitos on. Yhteisössä vallitsevat epäviralliset normit voivat vaikuttaa merkittävästi yhteisön jäsenten toimintaan, vaikkei niiden olemassaoloa välttämättä edes tiedosteta. Normit ovat kaikkia ryhmän jäseniä koskevia odotuksia, jotka asettavat rajoja ryhmän jäsenten sopivalle ja sopimattomalle käyttäytymiselle.

Epäviralliset normit voivat olla toimintatapoja, joiden olemassaolon huomaa vähitellen yhteisön toiminnassa, esimerkiksi miten käyttäytyään, kenen vieressä ruokalassa istutaan ja keitä tervehditään ja miten tervehditään. Epävirallisiin normeihin liittyy vahva sosiaalinen paine. Paine syntyy siitä, että yhteisö rankaisee niiden noudattamatta jättämisestä esimerkiksi kiusaamalla. Esimerkiksi tarkka jaottelu miesten ja naisten rooleihin perustuu sukupuolinnormeihin. Niihin liittyy esimerkiksi se, mikä on oikeanlaista pukeutumista tai mikä sopiva uravalinta miehelle tai naiselle. Epätavallinen uravalinta pakottaa perustelemaan päätöstä useammin itselle ja muille, kuin jos valitsisi sukupuolelleen tyypillisen alan. Sukupuolinnormit voivat olla myös kiusaamisen tekosyitä.

Usein epäviralliset normit tulevatkin näkyviksi vasta silloin, kun esimerkiksi uusi opiskelija tietämät-

tään rikkoo niitä. Joskus normit voivat olla myös vahingollisia. Esimerkiksi negatiivinen, vähättelevä suhtautuminen opiskeluun saattaa olla hyväksyttyä ja epävirallinen normi opiskelijoiden keskuudessa. Hyviä toimintatapoja ja normeja täytyy vahvistaa ja pitää yllä.

## TUTORIT JA NORMIT

- Tutoreiden oma esimerkki, asenne, sanomiset ja arjen pienet teot vaikuttavat normien muodostumiseen. Tutoreiden oma asenne näkyy myös ulospäin ja toimii esimerkkinä uusille opiskelijoille.
- Tutorit voivat muokata normeja ja oppilaitoksen toimintakulttuuria keskustelemalla normeista yhdessä uusien opiskelijoiden kanssa. Keskusteluissa myös epävirallisia normeja ja toimintatapoja on mahdollista tuoda näkyväksi.
- Kun tutorit aloittavat jonkun asian tekemisen tänä vuonna, ensi vuonna se onkin jo perinne ja kolmantena vuonna niin on aina tehty. Toimintakulttuurin muutos on mahdollista.





## Jokaisella on oikeus kuulua porukkaan

Kiusaamista ilmenee lähes kaikissa yhteisöissä – myös ammatillisissa oppilaitoksissa. Harva opiskelija hyväksyy kiusaamista, ja myös virallisten normien, kuten oppilaitoksen järjestyssääntöjen tai yhdessä sovittujen pelisääntöjen mukaan kiusaaminen ja syrjiminen on kiellettyä.

Joskus kiusaamista kuitenkin katsotaan läpi sormien tai sitä hyväksytään hiljaisesti. Silloin toisten syrjiminen onkin hyväksytty epävirallinen toimintatapa, vaikka se tapahtuukin ”pinnan alla”. Lisäksi siihen puuttuminen tai siitä kertominen oppilaitoksen henkilökunnalle voi olla näiden epävirallisten normien mukaan kiellettyä. Puuttuminen saattaa olla vaikeaa, koska silloin joutuu arvioimaan seurauksia, joita asiasta eteenpäin kertominen tai avoimesti puheeksi ottaminen aiheuttaa.

Kiusaamisesta ja syrjimisestä on hyvä keskustella tutoreiden kanssa. Huomiota tulee erityisesti kiinnittää tutoreiden käsityksiin siitä, mitä pidetään kiusaamisena ja mitä ei. Tutoreiden on hyvä tietää, että kiusaaminen koskettaa monia muitakin kuin vain kiusaajaa ja kiusattua. Keskustelut tutoreiden kanssa antavat heille välineitä huomata ja tunnistaa kiusaamista ja toisaalta myös keskustella siitä uusien opiskelijoiden kanssa. Tutoreille on hyvä muistuttaa, että kaikkien – ihan jokaisen – toiminta vaikuttaa siihen, että oppilaitoksessa on hyvä ilmapiiri, toisista pidetään huolta eikä ketään syrjitä. Kiusaamis- ja syrjimistapausten selvittäminen on oppilaitoksen vastuulla, mutta siihen puuttuminen ja siitä kertominen eteenpäin on yhtä lailla tutoreiden kuin kaikkien muidenkin opiskelijoiden vastuulla. Samoin jokaisella on vastuu myös siitä, että ei itse kiusaa.

### MITÄ KIUSAAMINEN ON?

Kiusaaminen määritellään usein niin, että se on toistuvaa mielipahan aiheuttamista. Kiusatun on vaikea puolustautua, sillä kyse on aina vallankäytöstä. Kiusaajalla voi olla **apuri**, joka menee tilanteisiin helposti mukaan, mutta ei itse aloita kiusaamista. **Vahvistaja** puolestaan kannustaa kiusaajaa. Kiusatulla voi olla **puolustaja**, joka yrittää saada kiusaamisen loppumaan. **Ulkopuolinen** näkee tilanteen, mutta pysyttelee taustalla ja vaikenee. Samalla

## Harjoitukset

Kerro, että nyt pohditaan sitä, mitä normit ovat ja miten ne vaikuttavat jokaisen toimintaan. Epävirallisten tai haitallisten toimintatapojen tiedostaminen antaa mahdollisuuden myös vaikuttaa niihin.

Näissä harjoituksissa pohditaan, millä tavalla tutortoiminnalla voi vaikuttaa oppilaitoksen ilmapiiriin ja jokaisen viihtymiseen oppilaitoksessa sekä miten oppilaitoksessa vahvistettaisiin syrjimisen vastaista ilmapiiriä ja miten jokainen voi omalta osaltaan vaikuttaa syrjimiseen.

### Digitarina: Uutena ryhmässä

- ▶ **Tavoite:** Ymmärretään, millaisia haasteita uudella opiskelijalla on ryhmään tullessaan ja pohditaan, miten tutorit voivat helpottaa uuden opiskelijan tuloa ryhmään. Saadaan välineitä kohdata uusi opiskelija.
- ▶ **Tarvikkeet:** Tietokone, videotykki, kaiuttimet. Digitarinat löytyvät osoitteesta [www.mll.fi/tutoritoiminta](http://www.mll.fi/tutoritoiminta) -> tutortoiminnan aineistot.
- ▶ **Kesto:** Digitarina 5 minuuttia, 25 minuuttia digitarinan käsittelemiseen.

### Ohjeet:

**Vaihe 1:** Digitarinan katsominen. Kerro, että katsotaan digitarina, jonka pohjalta pohditaan tunnetavoitteen ja ryhmiinjoon tärkeyttä konkreettisesti tilanteessa.

Digitarinan kulku: Ryhmään tulee uusi opiskelija kesken lukukauden. Hän tuntee olonsa yksinäiseksi ja tutustuminen muihin opiskelijoihin tuntuu vaikealta. Opinnot vaikeutuvat, ja hän ajattelee jo keskeyttämistä, kunnes lopulta ryhmätöissä hän tutustuu luokkatovereihinsa. Tarinassa on tärkeää huomata,

hän huomaamattaan hyväksyy ja mahdollistaa kiusaamisen. Kiusaaminen voi olla fyysistä satuttamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita tai tekstiviestejä tai muuta toimintaa, jolla pyritään loukkaamaan. Kiusaaminen on usein tunnetta siitä, että joko jää ryhmän ulkopuolelle tai että jätetään ryhmän ulkopuolelle. Ryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä eristäminen on myös kiusaamista.

*Lähde: Christina Salmivalli*

mikä lopulta auttoi opiskelijaa. Pienryhmätöissä uusi opiskelija saa mahdollisuuden tutustua ensin muutama oppilaaseen ja heidän kauttaan myös koko luokkaan.

**Vaihe 2:** Keskustelu. Keskustelkaa noin 10 minuuttia yhdessä tai pienryhmissä seuraavien kysymysten avulla (jos keskustellette pienryhmissä, kullekin ryhmälle voi antaa 1–2 kysymystä pohdittavaksi).

- Onko tarina tuttu? Kuvittele tilanne omaan kouluusi.
- Mitä tunteita opiskelija koki tullessaan uuteen ryhmään?
- Mitä tutorit voisivat tehdä?
- Mitä opettaja, oppilaanohjaaja tai luokanvalvoja olisi voinut tehdä?
- Pohtikaa ryhmissä, miten uuden opiskelijan tuloa voi helpottaa.
- Mitä yksittäinen ryhmän jäsen voi tehdä?
- Mikä lopulta auttoi uutta opiskelijaa?

Lisäkysymyksiä:

- Oletko itse ollut joskus vastaavassa tilanteessa?
- Minkälaisia kirjoittamattomia sääntöjä omassa ryhmässänne on?
- Minkälaisia erilaisia rooleja ryhmässänne on?
- Miltä yksinäisyys tuntuu?
- Miltä tuntuu, kun on ystäviä?

**Vaihe 3:** Keskustelujen purku ja yhteenveto (noin 15 minuuttia). Käykää yhdessä keskustelut läpi. Pohtikaa lopuksi, mikä on auttanut yksinäisiä opiskelijoita.

Kerro, että on melko tavallista, että opiskeluryhmiin tulee kesken lukuvuotta uusia jäseniä, jotka vaihtavat ryhmää tai alaa tai tulevat takaisin tauon jälkeen. Uudelle opiskelijalle on usein haasteellista päästä mukaan valmiiseen ryhmään. Siitä syystä asiaan on hyvä kiinnittää erityistä huomiota. Vaikka moni on työnsä puolesta veloitettu koulussa huolehtimaan uudesta opiskelijasta, vastuu uuden opiskelijan hyvästä vastaanotosta on myös jokaisella ryhmäläisellä ja tutorilla.

**Vaihe 4:** Lopuksi jokainen kirjaa itselleen kolme asiaa, jotka voi tehdä kohdatessaan seuraavan kerran tarinoiden kaltaisen tilanteen.

Tutorit voivat esimerkiksi:

- olla ensimmäisenä päivänä toivottamassa uutta opiskelijaa tervetulleeksi ja ohjata hänet oikeaan opiskelutilaan.
- kertoa oppilaitoksen käytännöistä ja esitellä oppilaitoksen tiloja uudelle opiskelijalle
- esitellä uuden oppilaan hänen omalle ryhmälleen.
- sopia ryhmänohjaajan kanssa ryhmäyttämishetkestä, joka auttaa uuden opiskelijan tutustumista muihin.

- valmentaa ryhmänohjaajan kanssa ryhmä ottamaan uusi opiskelija vastaan, esimerkiksi näyttämällä digitarinoita.

## Pienryhmiin jako: Legopalikat

- ▶ **Tavoite:** Tutustutaan uusiin ihmisiin vaihtamalla ryhmää ja opitaan uusi ryhmiinjakomenetelmä.
- ▶ **Tarvikkeet:** Erivärisiä legopalikoita, rasia palikoille.
- ▶ **Kesto:** 5 minuuttia.

**Ohjeet:** Jaa tutorit pienryhmiin, joissa seuraavat tehtävät tehdään. Jokainen nostaa rasiasta yhden legopalikan, minkä jälkeen etsitään oma ryhmä samanväristen legopalikoiden nostaneiden kanssa.

Pyydä opiskelijoita käymään ryhmässä nopea tutustumiskierros, jossa jokainen kertoo oman nimensä ja sen ensimmäisellä kirjaimella alkavan sanan, joka kuvaa hyvin itseä.

## Tutorit voivat vaikuttaa! -dia

- ▶ **Tavoite:** Pohditaan, millaisia normeja omassa oppilaitoksessa on ja miten nämä normit muokkaavat toimimista oppilaitoksessa.
- ▶ **Tarvikkeet:** Dia 3 (liite 13).
- ▶ **Kesto:** 15 minuuttia (alustus 10 minuuttia, pohdinta ja purku 5 minuuttia).

**Ohjeet:** Kerro dian avulla, mitä normeilla tarkoitetaan ja että tutoreilla on mahdollisuus vaikuttaa niihin.

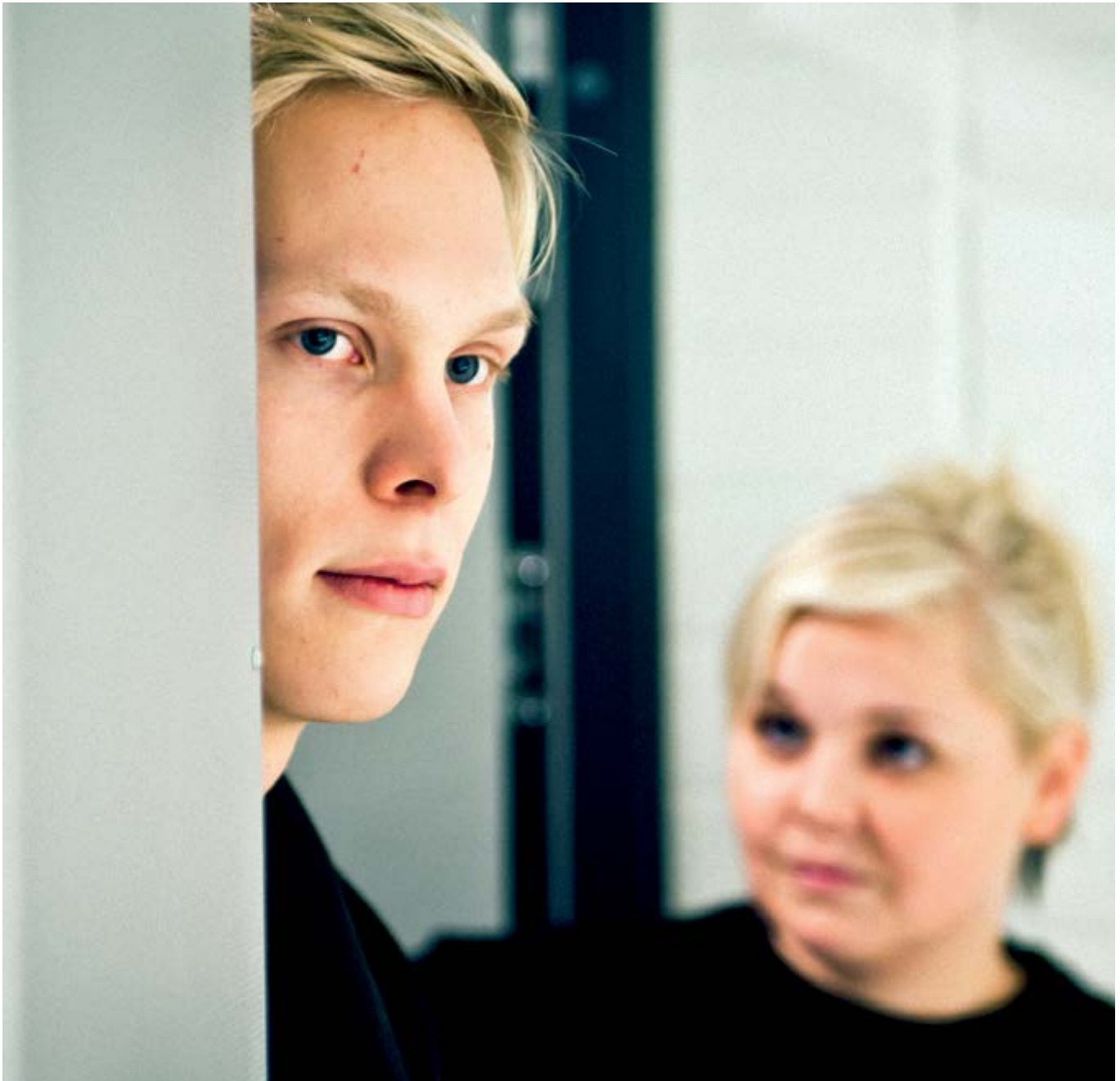
### Dia 3: Tutorit voivat vaikuttaa!

#### Tutorit voivat vaikuttaa!

- Omaan ja muiden asenteisiin ja käytökseen
- Virallisiin ja epävirallisiin normeihin  
-> mm. oppilaitoksessa olevat perinteet ja toimintatavat, opiskeluyhteisöisyys, opiskelijoiden osallisuus, suhtautuminen päihteisiin ja syrjimättömyyteen.
- Tutoreiden oma toiminta, esimerkki ja asenne ovat tärkeitä!







Dia 3: Kerro keskustelun alustukseksi, että normit ovat sääntöjä, jotka asettavat rajoja ryhmän toiminnalle. *Viralliset normit* voivat olla esimerkiksi oppilaitoksen sääntöjä, jotka ovat kaikkien tiedossa. *Epäviralliset normit* ovat puolestaan epävirallisia sääntöjä, joita ei ole yhdessä sovittu ja joiden olemassaoloa ei välttämättä edes tiedosteta. Ne tulevat ilmi esimerkiksi siinä, kenen vieressä ruokalassa istutaan, keitä tervehditään ja miten, miten erilaisuuteen suhtaudutaan ja niin edelleen. Epävirallisiin normeihin liittyy myös sosiaalinen paine. Paine syntyy siitä, että yhteisö saattaa rankaista niiden noudattamatta jättämisestä esimerkiksi kiusaamalla.

Kerro, että tutoreiden oma esimerkki, asenne, sanomisesta ja arjen pienet teot vaikuttavat oppilaitok-

sen normien ja toimintatapojen muodostumiseen. Tutoreiden oma asenne näkyy myös ulospäin ja toimii esimerkkinä uusille opiskelijoille. Epävirallisten tai haitallisten toimintatapojen tiedostaminen antaa mahdollisuuden myös vaikuttaa niihin.

Tutorit voivat vaikuttaa tietoisesti muun muassa oppilaitoksen yhteiseen ilmapiiriin, opiskelumyönteisyyteen, syrjimättömyyteen, suhtautumiseen pähteisiin, koulun perinteisiin tai vaikkapa siihen, että tunneille saavutaan ajoissa ja oppilaitoksessa tervehditään kaikkia.

Pyydä tämän jälkeen tutoreita pohtimaan asioita, jotka liittyvät oppilaitosten toimintakulttuuriin ja siihen, miten niihin voidaan vaikuttaa. Keskustelkaa aiheesta lopuksi yhdessä.

## Pohdintakysymyksiä

- ▶ **Tavoite:** Pohditaan oman oppilaitoksen virallisia ja epävirallisia normeja ja sitä, miten tutorit voivat niihin vaikuttaa.
- ▶ **Tarvikkeet:** Kysymykset kirjoitettuna paperilapuille jokaiselle ryhmälle. Liite 5.
- ▶ **Kesto:** 15 minuuttia.

**Ohjeet:** Anna kullekin pienryhmälle 1–2 kysymystä pohdittavaksi.

- Millaisia erilaisia toimintatapoja (epävirallisia normeja) olette huomanneet oppilaitoksessamme?
- Millaiset toimintatavat lisäävät opiskelijoiden viihtymistä ja hyvinvointia oppilaitoksessamme?
- Mihin koulun perinteisiin tai toimintatapoihin mielestänne olisi hyvä vaikuttaa?
- Millä tavalla tutorit voivat vaikuttaa uusien opiskelijoiden opiskeluasenteeseen?
- Miksi tutoreiden omalla esimerkillä on merkitystä uusille opiskelijoille?  
Purkaka keskustelut ryhmä kerrallaan. Muistuta tutoreita siitä, että kun he aloittavat jonkun asian tekemisen tänä vuonna, ensi vuonna se onkin jo perinne ja kolmantena vuonna niin on aina tehty. Toimintatapojen muutos on koulussa mahdollista.

### TUTORIT VOIVAT LUODA HYVIÄ NORMEJA

- **koulussa oleviin perinteisiin ja toimintatapoihin.** Esimerkiksi siihen, että tunneille saavutaan ajoissa ja oppilaitoksessa tervehditään kaikkia.
- **opiskelumyönteisyyteen.** Tutorit voivat välittää oman opiskelualan arvostusta ja ammattilypeyttä sekä luoda asennetta, että opiskelu on mukavaa ja tärkeää.
- **syrijimättömyyteen.** Tutorit voivat toiminnallaan viestiä, että kaikki otetaan mukaan porukkaan eikä ketään syrjitä esimerkiksi kulttuuritaustansa, ihonvärinsä, uskontonsa, aatteensa, sukupuolensa tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Jokainen saa olla juuri sellainen kuin on eikä erilaisuudesta synny kiusaamista tai syrjintää. Jokainen saa kuulua ryhmään sellaisena kuin on.
- **osallisuuteen oppilaitoksessa.** Tutorit voivat olla luomassa kulttuuria, jossa opiskelijoita osallistetaan oman oppilaitoksensa toimintaan mahdollisimman paljon. Näin opiskelijoiden ääni kuuluu ja tutoreiden omat ideat ja suunnitelmat voidaan toteuttaa.

## Digitarina: Ulkopuolisena ryhmässä

- ▶ **Tavoite:** Pohditaan ryhmäyttämisen tärkeyttä. Herätellään ajatuksia, mitä voisi tehdä, ettei kukaan jäisi ryhmän ulkopuoliseksi. Eläydytään yksinäisen opiskelijan tilanteeseen ja ymmärretään, mille yksinäisestä opiskelijasta voi tuntua.
- ▶ **Kesto:** Digitarina 5 minuuttia, digitarinan käsittelemisen 25 minuuttia.

**Ohjeet:**

**Vaihe 1:** Digitarinan katsominen. Kerro, että katsoo tarina opiskelijasta, joka tuntee olonsa ulkopuoliseksi omassa luokassaan. Tarinan aikana voi pohtia, millaiset epäviralliset normit saattavat vaikuttaa ryhmän toimintaan.

Tarinan kulku: Yksi opiskelija tuntee olonsa ulkopuoliseksi omassa luokassaan. Hän on aina kokenut olevansa vähän ulkopuolinen ja että muut ryhmäläiset suhtautuvat häneen syrjivästi. Hän pohtii, onko tilanne kiusaamista ja toivoo, että jonakin päivänä saisi olla ihan vaan tavallisesti osa ryhmää, että hänellä olisi hyvä olla.

**Vaihe 2:** Keskustelu. Keskustelkaa noin 10 minuuttia yhdessä tai pienryhmissä seuraavien kysymysten avulla (jos keskustellette pienryhmissä, kullekin ryhmälle voi antaa 1–2 kysymystä pohdittavaksi).

- Onko tilanne tuttu? Voiko joku olla yksinäinen vaikka ympärillä on ihmisiä?
- Minkälaisia kirjoittamattomia sääntöjä (epävirallisia normeja) tässä ryhmässä saattaa olla?
- Minkälaisia rooleja ryhmissä voi olla?
- Mitä ryhmän yhteishengelle voisi tehdä?
- Onko tekemättä jättäminen kiusaamista? Mikä on kiusaamista?
- Mitä tutor voi tehdä?
- Mitä opettaja voi tehdä?
- Miksi ulkopuolelle jäävän opiskelijan on vaikeaa ottaa kontaktia muihin?
- Mitä sinä ja ystäväsi voitte tehdä?

Lisäkysymyksiä:

- Mitä ryhmän yhteishengelle on jäänyt tekemättä?
- Mitä odotuksia kohdistuu yksinäiseen?
- Onko totta, että yksinäinen haluaa olla yksin?
- Miltä yksinäisyys tuntuu? / Miltä tuntuu, kun on ystäviä?
- Miksi on tärkeää, että kaikki huomioidaan osaksi ryhmää?
- Kenen vastuulla ryhmän toimivuus on?

Vaihe 3: Keskustelujen purku ja yhteenveto (15 minuuttia). Pohtikaa, mikä on auttanut yksinäisiä opiskelijoita.

Kerro, että yksin jääminen saattaa johtua siitä, että ohjattua ryhmäyttämistä on ollut vähän. Kiusaaminen ilmenee usein ryhmän ulkopuolelle jättämisenä. Vaikka kaikki eivät viihdy huomion keskusteena, yksinäisyys on harvoin valinta, ja yksinäinen toivoo, että hän saisi olla mukana ryhmässä omana itsenään.

Kerro, että tutoreilla on mahdollisuudet luoda oppilaitokseen hyvää ilmapiiriä omalla toiminnallaan ja asenteellaan niin, ettei ketään jätetä yksin. He voivat heti lukuvuoden alussa kertoa uusille opiskelijoille, että jokainen voi vaikuttaa siihen, että omassa ryhmässä ja oppilaitoksessa on hyvä olla. Jokainen voi kiinnittää huomiota omaan toimintaansa ja kantaa vastuunsa ryhmän jäsenenä ryhmän hyvinvoinnista esimerkiksi ottamalla toiset huomioon tasavertaisena ja kohtelemalla toisia kunnioittavasti. Myös kiusaamisesta on hyvä kertoa joko tutoreille tai koulun henkilökunnalle.

Vaihe 4: Lopuksi jokainen kirjoittaa itselleen kolme asiaa, jotka voi tehdä kohdatessaan seuraavan kerran tarinoiden kaltaisen tilanteen.

Tutorit voivat esimerkiksi

- kertoa, kenelle henkilökunnasta kannattaa puhua, jos huomaa kiusaamista, myös tutorille voi tulla juttelemaan luottamuksellisesti.
- kertoa lukuvuoden alussa uusille opiskelijoille, että kiusaamista ja syrjimistä ei hyväksytä ja että kiusaamisesta puhuminen ja puuttuminen on hyvä asia.
- moikata ja ottaa yksinäisen mukaan porukkaan ja pyytää tätä syömään tai tauolle.
- järjestää ryhmäyttäviä tapahtumia, jotka helpottavat tutustumista ja vähentävät yksin jäämistä.
- pyytää kaveriksi sosiaalisessa mediassa.

# Tutorit suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa

Tutoreiden omat ajatukset ja ideat kannattaa ottaa huomioon, kun tutortoiminnan tavoitteita asetetaan ja toimintaa suunnitellaan. Se innostaa ja sitouttaa heitä toimimaan tärkeässä tehtävässään. Tutorit tarvitsevat myös säännöllistä ohjausta ja tukea tutortoiminnasta vastaavalta opettajalta tai ohjaajalta.

Kun jokaisella tutorilla on selkeä kuva siitä, miksi tutortoimintaa oppilaitoksessa tehdään ja mikä on oma rooli tutorina, hän voi vaikuttaa merkittävästi uusien opiskelijoiden viihtymiseen ja välillisesti myös opintojen sujumiseen.

Kunkin oppilaitoksen omat tavoitteet ohjaavat tutortoimintaa. Jos oppilaitoksen turvallinen ilmapiiri katsotaan tutortoiminnan tärkeäksi tehtäväksi, tämä tavoite pitää olla myös selvä tutoreille ja koko tutor-toiminnalle.

## Tavoitteena ryhmäyttäminen

Tutortoiminnalla on monenlaisia tehtäviä oppilaitoksissa. On markkinointia, asuntolatutorointia, tapahtumien järjestämistä, oppaana toimimista ja ryhmäyttämistä. Tämän oppaan koulutuksen teemoissa keskitytään pohtimaan tutoreiden roolia hyvän ryhmähengen ylläpitäjinä ja edistäjinä.

Tässä koulutusmallissa kiinnitetään huomio erityisesti turvallisen ryhmän merkitykseen ongelmien ehkäisijänä ja yhteishengen lisääjänä. Ryhmäyttämistä tukevat tutustumisharjoitukset, tietoiskut ja tapahtumat ovat tärkeä osa erityisesti opiskelujen aloitusta, mutta niillä on paikkansa myös alkuvaiheen jälkeen. Tutortoiminta tulee suunnitella osaksi koko oppilaitoksen hyvinvointityötä ja jatkumaan koko opiskeluvuoden ajan esimerkiksi siten, että tutorit käyvät säännöllisesti tapaamassa ensimmäisen vuoden opiskelijoita.

Ryhmäytymistä tukevaa toimintaa on monenlaista. Tervehtiminen, yksinäisen opiskelijan pyytäminen mukaan esimerkiksi syömään tai johonkin vapaa-ajan toimintaan, ja jutteleminen luontevissa arkisissa tilanteissa on osa tutoreiden tehtävää vertaistukijoina. Tutorit näyttävät esimerkillään ja toiminnallaan, että kaikki otetaan porukkaan mukaan myös ilman mahtipontisia tapahtumia.

## Harjoitukset

Kerro, että viimeisessä koulutusosiossa suunnitellaan konkreettisesti oman oppilaitoksen tutortoimintaa. Tutorit määrittelevät itse oman oppilaitoksensa tutortoiminnan tavoitteet ja luovat pohjan tulevalle toimintakaudelle. Harjoituksissa pohditaan, mitä rakenteita oppilaitoksessa tarvitaan, jotta tutortoiminta on mahdollista.

### Pienryhmiin jako: Sanomalehtisaarekkeet

- ▶ **Tavoite:** Orientoidutaan koulutusosion aiheeseen ja opitaan uusi ryhmiinjakomenetelmä.
- ▶ **Tarvikkeet:** Musiikkisoitin, sanomalehtiä.
- ▶ **Kesto:** 10 minuuttia.

**Ohjeet:** Levitä lattialle sanomalehtisaarekkeita. Pyydä tutoreita kulkemaan sikin sokin tilassa musiikin soudessa taustalla. Kun musiikki päättyy, ohjaaja sanoo ”kolmen hengen ryhmä”, ja tutorit pyrkivät mahdollisimman nopeasti muodostamaan kolmen hengen ryhmän lähimmän sanomalehden päälle. Kukaan ei saa jäädä sanomalehden ulkopuolelle tai yksin sanomalehden päälle, vaan ryhmän pitää käyttää luovuutta, miten jokainen mahtuu sanomalehdelle. Saarekkeiden kokoa kannattaa harkita sen mukaan, kuinka hyvin ryhmäläiset tuntevat toisiaan. Mikäli ryhmät eivät mene tasan, ylimääräiset menevät mahdollisimman nopeasti lähimpänä olevaan ryhmään. Harjoituksen voi toistaa muutaman kerran erikokoisilla ryhmäjaoilla. Sano lopuksi se ryhmäkoko, jossa seuraava harjoitus tehdään, ja opiskelijat muodostavat senmukaisesti saarekkeet eli omat pienryhmänsä.

Lopuksi ryhmäläiset kertovat ryhmissä nimensä toisilleen (mikäli ryhmässä on vielä sellaisia, jotka eivät ole tavanneet toisiaan) ja yhden asian, mikä olisi auttanut tai auttoi itseä ensimmäisenä opiskeluvuonna opintojen alkaessa.

### Tutortoiminnan puu

- ▶ **Tavoite:** Pohditaan tutortoiminnan edellytyksiä, tavoitteita ja tutortoiminnasta saatavaa hyötyä oppilaitokselle ja yksittäisille opiskelijoille. Lisäksi pohditaan, millä tavalla tutorit voivat tukea



ryhmien toimintaa ja hyvää ilmapiiriä ja toimivia toimintatapoja. Suunnitellaan oman oppilaitoksen tutortoimintaa.

- ▶ **Tarvikkeet:** Fläppi tai muu iso paperi, tusseja, sinitarraa, värillistä paperia, josta leikataan valmiiksi vihreästä paperista lehtiä, keltaisesta paperista kukkia ja punaisesta paperista omenoita. Tutortoiminnan puu -liite (liite 6). Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää post-it-lappuja.

- ▶ **Kesto:** 1 t 15 min

**Ohjeet:** Kun tutoreiden kanssa on aiemmin käyty läpi ryhmän toimintaan liittyviä asioita, puun tekeminen yhdessä on hyvä keino tuoda näkyväksi kaikkea sitä, mitä tutortoiminnasta ja hyvästä ryhmähengestä on puhuttu.

Jatketaan työskentelyä pienryhmissä.

**Vaihe 1:** Ohjeistus. Kerro, että seuraavaksi pohditaan konkreettisesti oman oppilaitoksen tutortoimintaa.

Ensin pohditaan, mitä arvoja tutortoiminnalla on ja mitä edellytyksiä tutortoiminnalle tarvitaan. Sen jälkeen pohditaan ryhmissä tutortoiminnan tavoitteita, asioita, jotka innostavat, sekä tutortoiminnan vaikutuksia. Näiden pohdintojen lopputuloksena askarrellaan tutortoiminnan puu, joka koostuu juurista, rungosta, lehdistä, kukista, omenoista ja tikkaista.

Lopuksi mietitään, mitä konkreettista vuoden aikana voi tehdä. Miten tutorit voivat tukea ryhmän toimintaa ja oppilaitoksen myönteistä ilmapiiriä ja toimintatapoja? Mitä täytyy tehdä, että ideoituihin tavoitteisiin päästään?

Piirrä fläpille tai muulle isolle paperille puun juuret ja runko, sekä hahmottele puun ääriviivat.

**Vaihe 2:** Luodaan tutortoiminnan arvot ja edellytykset (10 minuuttia). Puun juurtuminen (tarkoittaa arvoja), puun runko (tarkoittaa tutortoiminnan edellytyksiä).





Kysy, minkälaiseen maaperään puu juurtuu hyvin. Tarkoitus on luoda tutortoiminnan arvot. Mitä elementtejä tuortoiminnan juurissa täytyy olla, jotta toiminta on vankalla pohjalla? Juuriin voidaan kirjoittaa esimerkiksi yhdenvertaisuus, luottamuksellisuus, toisten kunnioittaminen, toisista välittäminen, itsensä huolehtiminen, opinnoissa jaksaminen, osallisuus ja opiskelijoiden äänen kuuluminen. Arvopohjaan vaikuttavat myös oppilaitoksen arvot, tutoreiden ja tutorvastaavan omat arvot.

Piirrä runko, joka juurtuu maahan. Kysy osallistujilta, mikä tekee puun rungosta vahvan. Tässä pohditaan, mitkä ovat toiminnan edellytykset. Mitä rakenteita ja asioita tarvitaan, jotta tutortoiminnalla olisi riittävät edellytykset toimia? Runkoon voi kirjoittaa esimerkiksi tutortutoreiden koulutus, rehtorin tuki, opettajat, yhteistyö, tiedotus, rahoitus, tekijät ja niin edelleen. Kerro, millaisia rakenteita tutortoiminnalla on tällä hetkellä omassa oppilaitoksessanne.

Kun juuret ja runko on piirretty, osallistujat menevät aikaisemmin valittuihin pienryhmiin.

**Vaihe 3:** Mietitään tutortoiminnalle tavoitteita, vaikutuksia ja muotoja (15 minuuttia). Jaa jokaiseen pienryhmään pieniä lehtiä, kukkia ja omenoita (liite 6).

Pyydä ryhmiä kirjaamaan niihin seuraavia asioita (15 minuuttia):

- Lehtiin: Mitkä tavoitteet olisivat tärkeitä oppilaitoksessanne?
- Kukkiin: Mikä innostaa tutortoiminnassa ja mikä saa toiminnan kantamaan ja kukkiimaan?
- Hedelmiin: Vaikutuksia, jotka hyödyttävät koko oppilaitosta, opettajia tai yksittäisiä opiskelijoita.

**Vaihe 4:** Pienryhmien työskentelyn kokoaminen (15 minuuttia). Pyydä jokaista ryhmää viemään puuhun lehdet ja kertomaan niistä muille. Seuraavaksi kukat ja lopuksi hedelmät. Kertaa, millaisia asioita kukkiin, lehtiin ja hedelmiin on kirjoitettu.

**Vaihe 5:** Tehtävän purkaminen (15 minuuttia). Piirrä puuhun johtavat tikapuut ja pyydä ryhmäläisiä keksimään jokaiselle 5–10 portaalle konkreettisia tekoja, jotka edistävät puuhun lisättyjä tavoitteita. Millä konkreettisilla keinoilla voidaan vaikuttaa oppilaitoksen ilmapiiriin ja ryhmien toimintaan? Näin tikapuiden avulla päästään poimimaan hedelmät. Konkreettisia asioita voi keksiä helpommin, jos pyytää osallistujia kertomaan tikapuiden askelmille asioita, mitä aikoo tehdä esimerkiksi ensi viikolla, kuukauden päästä ja puolen vuoden päästä.



## Tutortoiminnan vuosikello

---

- ▶ **Tavoite:** Suunnitellaan ja ideoidaan konkreettista oman oppilaitoksen tutortoimintaa.
  - ▶ **Tarvikkeet:** Fläppipaperia tai isoja papereita, tusseja, Tutortoiminnan vuosikello -liite (liite 7).
  - ▶ **Kesto:** 30 minuuttia.
- 

**Ohjeet:** Toteuta ryhmätyö sellaisissa pienryhmissä, joissa on tutoreita, jotka myös tulevat toteuttamaan suunnitelmiaan yhdessä. Ryhmät voi muodostaa esimerkiksi siten, että samaa alaa tai samassa yksikössä opiskelevat ovat samoissa 3–5 osallistujan ryhmissä.

Jaa kaikille ryhmille oma iso paperi, jolle he piirtävät tutortoiminnan vuosikellon. Mallia voi ottaa liitteen 7 vuosikellosta, joka täydennetään omilla ideoilla. Pyydä ryhmiä kirjoittamaan vuosikelloon, mitä toimintoja oppilaitoksessa voitaisiin toteuttaa seuraavan vuoden aikana. Ohjeista apukysymyksiin. Minkälainen toiminta auttaa tavoitteiden toteuttamisesta? Millaisia konkreettisia asioita tutortoiminnassa haluaisitte tehdä ja toteuttaa?

Muistuta tutoreita siitä, että toiminta ei saa syrjiä ketään. Toiminta ei edistä yhteisiä hyvän ryhmähengen tavoitteita, jos se korostaa jonkun yksinäisyyttä. Esimerkiksi ystävänpäivä saattaa olla vuoden yksinäisimpiä päiviä niille, jotka jäävät ulkopuoliseksi yhteisestä toiminnasta.

Jokainen ryhmä esittelee lopuksi oman vuosikellonsa. Keskustelkaa ryhmien ideoista ja katsokaa, mitä samoja ideoita ehdotettiin ja mitä uusia ideoita löydettiin.

**i** Tutortoiminnan puu voidaan kiinnittää tutoreiden tai opiskelijakunnan oman tilan seinälle tai johonkin näkyvälle paikalle. Siihen kannattaa palata toimintakauden aikana ja pohtia toiminnan suuntaa, tavoitteellisuutta ja konkreettisia toimia.

Vuosikellojen ideoita kannattaa täydentää ja tarkentaa seuraavilla tapaamiskerroilla. Suunnittelun jatkamista varten kannattaa järjestää uusi tapaaminen, jossa vuosikellojen ideat kiteytetään yhteen ja valitaan ne asiat, jotka toteutetaan. Tehkää toimintasuunnitelma. Toiminnan ideointiin tutoreiden kanssa voi hyödyntää myös muita menetelmiä (liite 10).

---

## Loppupiiri

---

- ▶ **Tavoite:** Pohditaan ja tuodaan näkyviksi omat vahvuudet. Pohditaan, miten omia vahvuuksia voi käyttää ryhmien turvallisuuden tukemisessa.
  - ▶ **Tarvikkeet:** Kuvakortteja, postikortteja tai muuta sellaista.
  - ▶ **Kesto:** 20 minuuttia.
- 

**Ohjeet:** Jokainen käy nostamassa kortin ja kertoo muille, miten se kuvaa niitä hyvä ominaisuuksia, joiden avulla voi tutorina tukea ryhmien turvallisuutta. Jokainen voi myös kertoa, minkälainen tutor haluaa olla ja minkälaisia asioita haluaa vielä tutorina oppia.

# Ryhmäänjakomenetelmiä

## **Ryhmäjako syntymäpäivän mukaan:**

Pyydä oppilaita muodostamaan rivi syntymäpäivän ja kuukauden mukaan niin, että ensimmäisenä syntynyt on rivin toisessa päässä ja vuoden viimeiseksi syntynyt toisessa päässä. Puhua ei saa. Satunnaisesti järjestäytyneestä rivistä voidaan helposti muodostaa sopivan kokoiset pienryhmät. Ryhmät voidaan tehdä myös järjestäytymällä riviin esimerkiksi toisen nimen alkukirjaimen, kengänkoon tai vaikka talonnumeron mukaan. Ryhmiinjakokriteeriksi tulee kuitenkin ottaa sellainen aihe, jonka vertailu ei tunnu ryhmästä pahalta.

## **Ryhmiinjako eläinlappujen avulla:**

Jokainen saa lapun, jossa lukee eläimen nimi (lehmä, lammas ja niin edelleen), ja alkaa matkia eläimen ääntä. Saman eläinlapun saaneet muodostavat ryhmän. Tämä onnistuu parhaiten silloin, jos osallistujat ovat jo keskenään hyvin tuttuja ja he uskaltavat heittäytyä leikkimielisiksi.

## **Ryhmiinjako legopalikoiden mukaan:**

Jokainen osallistuja nostaa purkista yhden legopalikan. Samanväriset tai -muotoiset legopalikat saaneet oppilaat muodostavat ryhmän. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää myös paperikarkkeja tai muita pieniä esineitä.

## **Ryhmiinjako korteista tehdyn palapelin**

**mukaan:** Kortit on leikattu esimerkiksi neljään tai kuuteen osaan. Jokainen osallistuja nostaa yhden kortin osan. Kortin osista muodostetaan kokonainen kortti. Ryhmä muodostuu sen mukaan, kenellä on saman kortin osat.

## **Satunnaisen systemaattista:**

Jokaiselta osallistujalta kysytään kysymys. Kysymykset voivat olla mitä eriskummallisempia valintoja eri asioiden välillä. Esimerkiksi: maksalaatikko – rusinoilla vai ilman? Verkkolehti vai paperilehti? Vanilja- vai mansikkajäätelö? Kissa vai koira? Helsingin Sanomat vai 7 päivää -lehti? Sukkahousut vai pitkät kalsarit? Rantaloma vai kaupunkiloma? Maalla vai kaupungissa? Iltalehti vai Iltasanomat? Lätkämatsi vai ooppera? Dekkari vai rakkausromaani? Hernekeitto – sinapilla vai ilman?

Vastauksesta riippumatta ohjaaja määrää sattumanvaraisesti sen ryhmän, johon vastaaja menee. Lopuksi voidaan miettiä, oliko vastauksilla oikeasti merkitystä. Tämä tapa on hyvä, jos halutaan tietyt ihmiset eri ryhmiin, mutta halutaan tehdä ryhmäjako hausalla tavalla.

# Roolit ryhmässä

Tämän harjoituksen tavoitteena on pohtia omaa ja muiden ryhmän jäsenten rooleja sekä roolien merkitystä ryhmän toiminnassa. Monisteen avulla jokainen voi pohtia omaa toimintaansa ryhmässä, ja monistetta voidaan käyttää apuna ongelmaratkaisuharjoituksen purkamisessa.

1. Pohdi, millaisia erilaisia rooleja ryhmässänne esiintyi tehtävän aikana.

Apuna voit käyttää seuraavaa luetteloa:

informaattori	jännityksen laukaisija
järjestelijä	toimeenpanija
kriitikko	selittäjä
johtaja	hauskuttaja
hoitaja	älykkö
rohkaisija	seurailija
erotuomari	innoittaja
sovittelija	muita havaittavia rooleja?

Valitse edellisestä luettelosta roolit, jotka tukevat tehtävien suorittamista.

2. Valitse edellisestä luettelosta roolit, jotka auttavat ryhmää pysymään koossa.
3. Pohdi omia roolejasi. Millaisia rooleja olet saanut tai ottanut ryhmässäsi? Ovatko roolit sinulle tyypillisiä? Millaisessa roolissa toimit mieluiten?

# Ryhmän toiminnan arviointi

1. Tarkkaile ja arvioi ryhmän toimintaa seuraavien väittämien avulla laittamalla rasti sen hymiön kohdalle, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

😊 = hyvin paljon, 😊 = paljon, 😊 = kyllä, 😊 = vähän ja 😞 = hyvin vähän.

	😊	😊	😊	😊	😊
1. Ryhmä toimi yhteisymmärryksessä.					
2. Ryhmällä oli yhteinen päämäärä ja selkeä tehtävä.					
3. Ryhmän jäsenet olivat sitoutuneita työhönsä.					
4. Ryhmä luotti jäsentensä osaamiseen.					
5. Ryhmässä toimittiin avoimesti.					
6. Ryhmän jäsenillä oli turvallinen olo ryhmässä.					
7. Ryhmäläiset olivat kiinnostuneita kaikkien ajatuksista.					
8. Ryhmässä annettiin myönteistä palautetta.					
9. Ryhmä korosti yhteistyön merkitystä.					
10. Ryhmässä oli mukava ilmapiiri.					
11. Ryhmä teki päätöksiä yhteisymmärryksessä.					
12. Ryhmä osasi arvioida omaa toimintaansa.					

2. Mitä muita huomioita teit ryhmän toiminnasta?

-----

-----

3. Mitä asioita kehittäisit ryhmän toiminnassa seuraavilla työskentelykerroilla?

-----

-----

# Toimivan ryhmän määrittelyä

- **Pohdi mielessäsi**

- Mihin eri ryhmiin olet kuulunut? (luokka, joukkue, harrastus-, opiskeluryhmä, työyhteisö, kaveriporukka)
- Missä näistä ryhmistä olet kokenut olosi hyväksi?
- Mitkä asiat tekivät ryhmästä sellaisen, että viihdyit siinä?
- Mitkä asiat tekivät ryhmästä sellaisen, että siinä oli mukavaa ja turvallista olla?

Kirjoita lauseeksi oma kuvauksesi: Minkälainen on toimiva, turvallinen ryhmä?

---

---

---

- **Keskustele parisi kanssa**

- Mitä ryhmäkokemuksia pohditte mielessänne edellisessä tehtävässä?
- Miten voisitte yhdistää kummankin oman kuvauksen yhteiseksi kuvaukseksi?

Kirjoittakaa sitten lauseeksi yhteinen kuvauksenne: Minkälainen on toimiva, turvallinen ryhmä?

---

---

---

- **Keskustelkaa neljän hengen ryhmässä**

- Mistä asioista keskustelitte pareittain edellisessä tehtävässä?
- Miten voisitte yhdistää kummankin parin kuvauksen yhteiseksi kuvaukseksi?
- Onhan jokainen ryhmäläinen tyytyväinen laatimaanne yhteiseen kuvaukseen?

Kirjoittakaa lauseeksi yhteinen kuvauksenne: Minkälainen on turvallinen ryhmä?

---

---

---

## Pohdintakysymyksiä



Millaisia erilaisia toimintatapoja (epävirallisia normeja) olette huomanneet omassa oppilaitoksessamme?

Millaiset toimintatavat lisääisivät opiskelijoiden viihtymistä ja hyvinvointia omassa oppilaitoksessamme?

Millä tavalla tutorit voivat vaikuttaa uusien opiskelijoiden opiskeluasenteeseen?

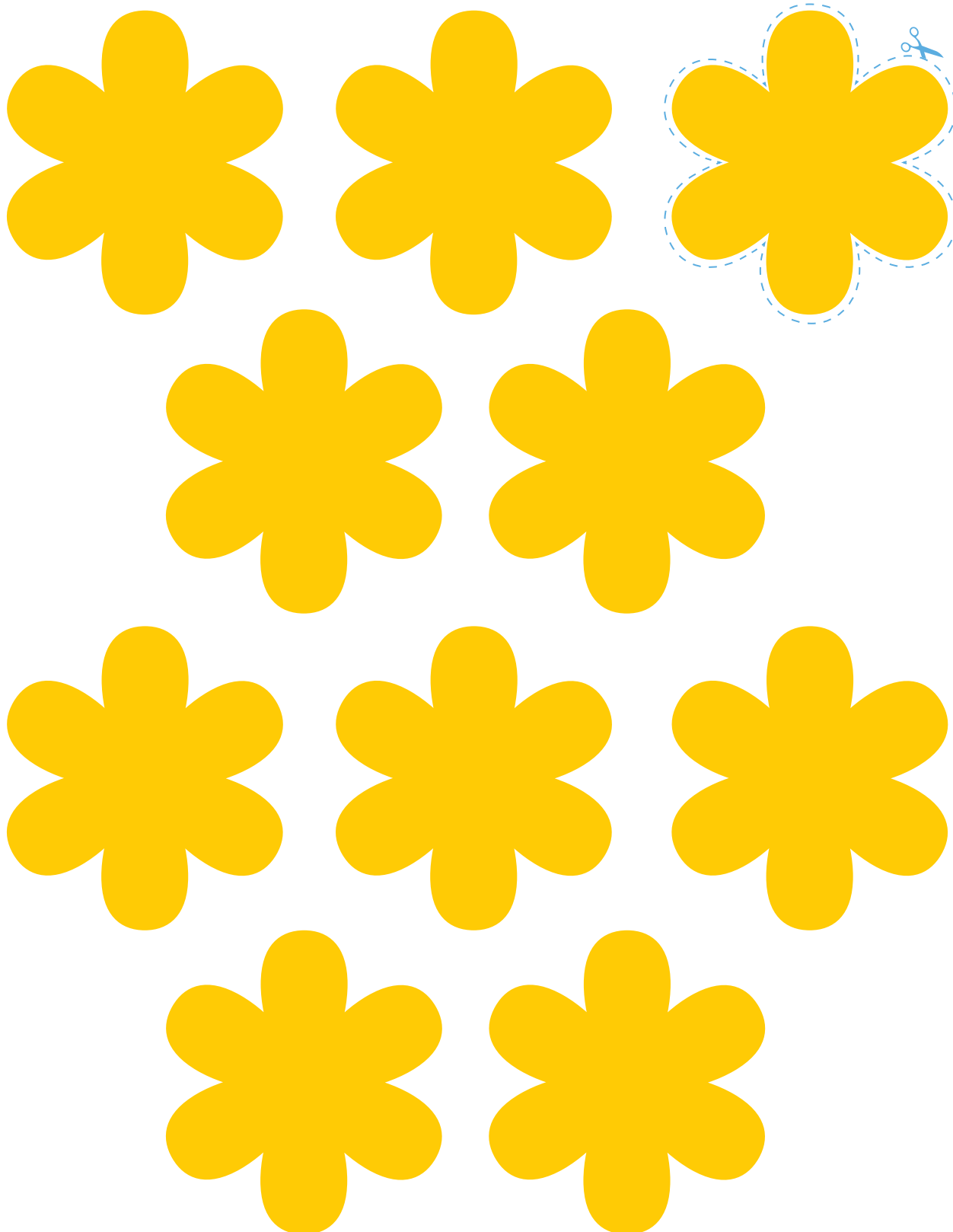
Miksi tutoreiden omalla esimerkillä on merkitystä uusille opiskelijoille?

Mihin koulun perinteisiin tai toimintatapoihin mielestänne olisi hyvä vaikuttaa?



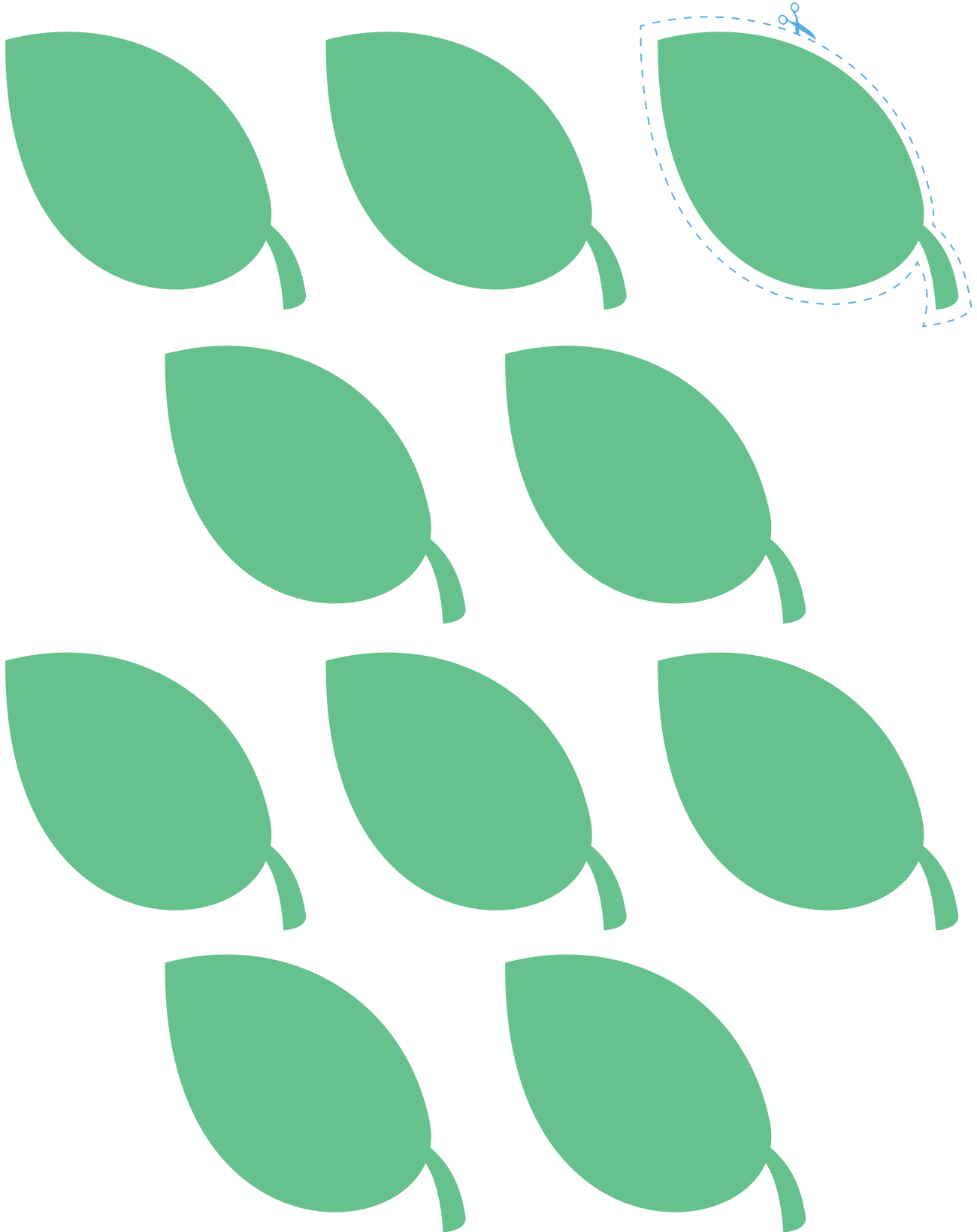
## Tutortoiminnan puu

Monista kukat ja leikkaa irti.



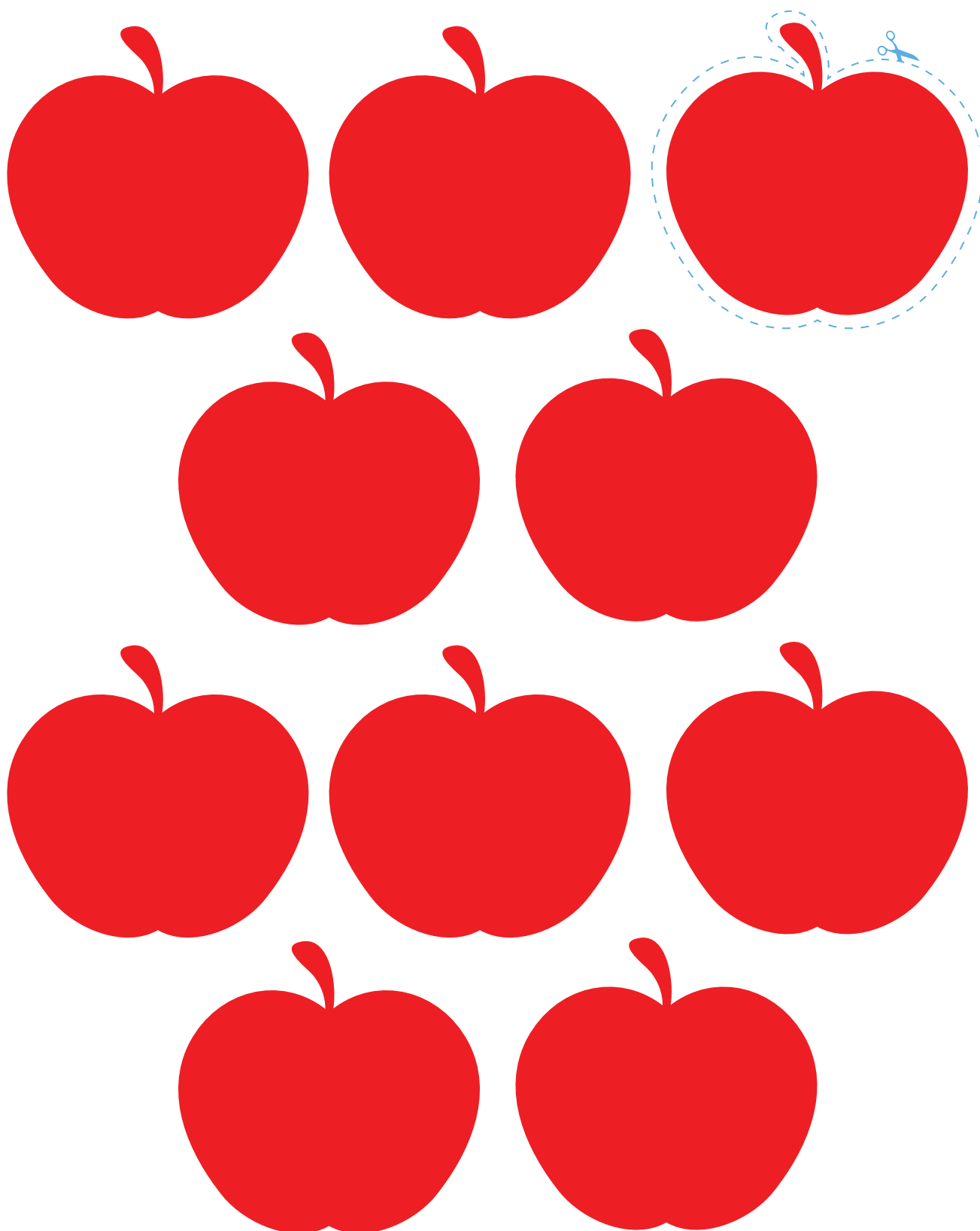
# Tutortoiminnan puu

Monista lehdet ja leikkaa irti.



## Tutortoiminnan puu

Monista omenat ja leikkaa irti.





# Tutustumisharjoituksia aloittavalle ryhmälle

## Kortit kertovat

- ▶ **Tehtävä:** Esittäydytään kuvakortin avulla ryhmälle. Kuvien käyttö tuo välineen oman itsen kuvaamiseen ja mahdollistaa etäisyyden ottamisen ja omien rajojen määrittelyn.
- ▶ **Tarvikkeet:** Kuvakortteja.
- ▶ **Tila:** Vapaa lattiatila.

**Ohjeet:** Levittele lattialle erilaisia kuvia ja pyydä osallistujia valitsemaan omaa luonnettaan tai esimerkiksi senhetkistä tunnelmaansa kuvaava kortti. Kortteja voi askarrella helposti itse käyttämällä Googlen kuvahakua. Myös valmiita postikortteja, kiiltokuvia tai erilaisia lasten pelien kuvakortteja voi käyttää apuna ryhmäytämässä. Pyydä kaikkia vuorollaan kertomaan perustelunsa valitsemalleen kuvalle. Rajaa tarvittaessa aikaa ohjeistamalla, että kukin kertoo kuvasta esimerkiksi kahdella lauseella tai muutamalla sanalla.

## Mitä kännykkäsi kertoisi

- ▶ **Tehtävä:** Esittäydytään muulle ryhmälle kertomalla jotain henkilökohtaista itsestä.
- ▶ **Tarvikkeet:** Esineitä, joita osallistujilla on mukanaan, esimerkiksi kännykkä, kengät tai avaimet.
- ▶ **Tila:** Tuolit ringissä.

**Ohjeet:** Aseta tuolit rinkiin tai pyydä osallistujia istumaan lattialle rinki muodostelmaan. Pyydä opiskelijoita pohtimaan hetki itsekseen, mitä oma kännykkä kertoisi hänestä. Kertoisiko se esimerkiksi jotain omistajansa luonteenpiirteistä, onko se aina hyvässä tallessa vai kenties usein hukassa? Onko kännykkä tärkeä ja miksi? Tämän jälkeen pyydä kaikkia kertomaan vuorollaan, mitä kännykkä kertoo heistä. Seuraavan kierroksen virikkeenä voi olla esimerkiksi kengät, laukku tai vaikka päähine. Toimii parhaiten alle 15 henkilön ryhmässä, jolloin yksi kierros ei kestä liian kauaa.

## Jana-aloitus

- ▶ **Tehtävä:** Tutustutaan toisiin ja orientoidutaan käsiteltävään aiheeseen.
- ▶ **Tarvikkeet:** Maalarinteippiä.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa voi liikkua.

**Ohjeet:** Tee lattiaan maalarinteipillä jana. Pyydä osallistujia menemään seisomaan janalle siihen kohtaan, mihin aikaan heräsivät aamulla. Toiseen ääripäähän sovitaan esimerkiksi kello 6 ja toiseen kello 10. Oma paikkaa etsiessä osallistujat joutuvat keskustelemaan keskenään oman päivänsä aloituksesta. Kun paikka janalla on löytynyt, voit vielä vähän keskusteluttaa osallistujia esimerkiksi kyselemällä, miksi he ovat juuri kyseisellä kohdalla janaa, miten viimeiseksi herännyt ehti niin nopeasti kouluun tai mitä aikaisin heränneiden aamutoimiin kuului.

Janan avulla voidaan myös orientoitua opetuksen aiheeseen pyytämällä osallistujia menemään janalla esimerkiksi siihen kohtaan, miten tuttu seuraavaksi käsiteltävä aihe on heille entuudestaan tai miten kiinnostavana he asiaa pitävät. Jana puretaan kysymällä kaikilta, tai suuressa ryhmässä joiltakin, miksi he ovat juuri kyseisessä kohdassa janaa.

## Jutturyhmät

- ▶ **Tehtävä:** Tutustutaan toisiin ohjatusti satunnaisissa pienryhmissä.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa voi liikkua.

**Ohjeet:** Pyydä osallistujia kulkemaan kävellen sikin sokin ympäri luokkaa. Kun ohjaaja huutaa ”ryhmä”, osallistujat muodostavat mahdollisimman nopeasti lähellä olevien kanssa 4–5 hengen ryhmän. Ryhmässä käydään nopea tutustumiskierros, jolloin jokainen vastaa lyhyesti muutamalla sanalla ohjaajan antamaan kysymykseen. Keskustelun aloittaja määräytyy myös ohjaajan antaman vihjeen mukaan.

Esimerkkikysymyksiä:

- Mikä on mieluisin paikkasi?
- Mitä teet mielelläsi lauantai-iltaisin?
- Millä kulkuvälineellä liikut mieluiten?

Aloittaminen voi määräytyä esimerkiksi seuraavien vihjeiden mukaan:

- Se, jolla on värikkäin paita...
- Se, jonka syntymäpäivät ovat seuraavaksi...
- Se, joka asuu kauimpana koulusta...

### Vaihda paikkaa jos...

- ▶ **Tehtävä:** Leikkimielisessä kilpailussa tutustutaan toisiinsa kertomalla jotain itsestään.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa tuolit on järjestetty rinkiin.

**Ohjeet:** Järjestä tuolit rinkiin niin, että tuoleja on yksi vähemmän kuin osallistujia. Yksi osallistujista jää tuolipiiriin keskelle seisomaan. Keskellä oleva sanoo nimensä ja jonkin asian itsestään. Kaikki, joiden kohdalla sanottu asia pitää paikkansa, vaihtavat paikkaa. Viereiseen tuoliin ei saa siirtyä, vaan uusi paikka tulee löytää kauempaa. Keskellä olija yrittää päästä istumaan joillekin vapautuvista tuoleista. Ilman paikkaa jäänyt jää jälleen keskelle ja kertoo nimensä ja jonkin asian itsestään, kuten että osaan soittaa jotain soitinta, lempiruokani on makaronilaatikko, olen uusi tällä paikkakunnalla.

Harjoitusta jatketaan niin kauan kuin se tuntuu mukavalta tai kaikki ovat vaihtaneet paikkaa ainakin muutaman kerran. Harjoituksen avulla voidaan myös sekoittaa luokan istumajärjestys satunnaisesti.

### Juttujono

- ▶ **Tehtävä:** Vaihdetaan kuulumisia rivissä niin, että keskustelukumppani vaihtuu säännöllisesti.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa mahtuu asettumaan jonoon.

**Ohjeet:** Pyydä osallistujia asettumaan pariinonon niin, että jokaiselle on pari. Ohjaaja antaa aiheen, josta keskustellaan 2–5 minuuttia. Ohjaajan merkistä pari vaihtuu niin, että toinen jono pysyy aina paikallaan ja toinen jono siirtyy yhden askeleen eteenpäin (jonossa ensimmäisenä ollut siirtyy aina viimeiseksi). Tavoitteena on saada myös sellaiset osallistujat, jotka eivät ehkä muuten vaihtaisi mielipiteitä tai kuulumisia keskenään, jutustelemaan erilaisista aiheista.

### Merkityksellisiä paikkoja

- ▶ **Tehtävä:** Tutustutaan toisiin kartan avulla.
- ▶ **Tarvikkeet:** -
- ▶ **Tila:** Tila, jossa mahtuu kävelemään.

**Ohjeet:** Hahmotelkaa osallistujien kanssa yhdessä luokkatilaan Suomen kartta niin, että huoneen toisessa päässä on etelä ja toisessa pohjoinen. Pyydä osallistujia menemään siihen paikkaan kartalla, jossa he ovat syntyneet, missä heidän mummolansa on tai missä heidän lempipaikkansa on. Tarvittaessa karttaa voi laajentaa vaikkapa maailman kartaksi. Jokaisen väittämän jälkeen käydään yhdessä läpi kaikkien osallistujien sijainnit kartalla. Myös oikeaa paperista karttaa voi käyttää hyödyksi. Jokainen osallistuja voi käydä esimerkiksi sinitarralla kiinnittämässä karttaan oman nimilappunsa syntymäkaupungin tai lempipaikan kohdalle. Tämän jälkeen käydään samanlainen purkukierros ja katsotaan kartalta, mistä päin Suomea tai maailmaa paikat löytyvät.

### Vasenkätiset muotokuvat

- ▶ **Tehtävä:** Piirretään heikommalla kädellä muotokuvia toisista ja samalla tutustutaan.
- ▶ **Tarvikkeet:** Kyniä ja kolme A4-paperia jokaiselle osallistujalle.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa mahtuu kävelemään ja josta löytyy muutamia pöytiä.

**Ohjeet:** Jokainen osallistuja tarvitsee kolme tyhjää paperia ja kynän. Pyydä osallistujia kävelemään tilassa kunnes sanot ”muotokuva”. Jokainen etsii itsellensä parin, jonka kanssa esittäytyy. Parit piirtävät toisistaan muotokuvat omalla heikommalla kädellään. Anna piirtämiseen aikaa noin 30 sekuntia, minkä jälkeen kävely jatkuu. Pyydä signeeraamaan nimi selvästi, jotta se jää muistiin. Kuvia vaihdetaan siten, että jokainen saa itseään esittävän kuvan. Tämä toistetaan siten, että jokainen saa kolme muotokuvaa itsestään. Lopuksi asetutaan rinkiin. Jokainen saa valita kuvista sen, jonka avulla kertoo itsestään muille. Voi esimerkiksi valita sen kuvan, joka mielestään kuvaa itseä parhaiten.



# Me-henkeä lisäävät harjoitukset

## Katseet kohtaavat

- ▶ **Tehtävä:** Harjoitellaan sanatonta viestintää ja toiseen keskittymistä.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa mahtuu muodostamaan koko ryhmän suuruisen ringin.

**Ohjeet:** Pyydä osallistujia seisomaan piirissä. Ohjeista heitä kääntymään katsomaan vasemmalla puolellaan olevaa. Katsottuaan hetken pyydä osallistujia siirtämään katseensa seuraavaan ja taas seuraavaan ja niin edelleen. Katseen pitää pysähtyä hetkeksi jokaiseen piirissä seisovaan. Jos kaksi ihmistä huomaa katsovansa toisiaan suoraan silmiin, eivät he siirräkään katsettaan eteenpäin, vaan nyökkäävät toisilleen ja vaihtavat hiljaa paikkoja keskenään. Uudella paikalla aloitetaan taas katsominen vasemmalla puolella seisovasta. Harjoituksen aikana ei puhuta. Tavoitteena on harjoitella sanatonta viestintää ja toiseen keskittymistä.

## Kuka minä olen?

- ▶ **Tehtävä:** Kannustetaan vuorovaikutukseen kaikkien kanssa.
- ▶ **Tila:** Luokkatila tai muu vastaava tila, jossa mahtuu kävelemään.
- ▶ **Tarvikkeet:** Julkisuuden henkilöiden nimiä listattuna papereille. Nimiä tulee olla muutama enemmän kuin osallistujia on.

**Ohjeet:** Kiinnitä jokaisen osallistujan selkään teipillä lappu, jossa on jonkun tunnetun henkilön nimi. Osallistujat voivat ensin itse ideoida listan tunnetuista henkilöistä. Ohjeista osallistujia kiertämään ympäri luokkaa ja kyselemään toisiltaan kysymyksiä, joiden avulla henkilö selviää. Kysymysten tulee olla sellaisia, joihin voi vasta vain kyllä tai ei. Ensimmäiseksi henkilönsä selvittänyt on voittaja.

## Palloralli

- ▶ **Tehtävä:** Yritetään ryhmänä saada mahdollisimman monta palloa kulkemaan ringissä yhtä aikaa. Samalla harjoitellaan keskittymistä ja yhdessä toimimista.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa mahtuu muodostamaan koko ryhmän suuruisen ringin.
- ▶ **Tarvikkeet:** Sanomalehdestä rytistettyjä ja maalinteipillä sidottuja sanomalehtipalloja. Palloja tulee olla vähintään yhtä monta kuin harjoitukseen osallistujaa, mieluummin reilusti enemmän.

**Ohjeet:** Osallistujat seisovat piirissä. Pyydä harjoituksen aloittajaa ottamaan yksi sanomalehtipallo ja heittämään se haluamalleen henkilölle. Tämä heittää pallon taas eteenpäin seuraavalle henkilölle ja näin jatketaan koko kierros niin, että jokainen saa pallon kerran käsiinsä. Kierroksen viimeinen heittää pallon ensimmäiselle heittäjälle. Sama kierros heitetään uudestaan niin, että jokainen muistaa keneltä pallon sai ja kenelle sen heitti. Tämän jälkeen ensimmäinen heittäjä alkaa heittää uusia palloja piiriin. Joka kerta pallon heittojärjestys on sama. Lopulta piirissä voi kiertää kymmeniä palloja. Jos palloa ei saa kiinni tai se törmää toiseen palloon, kannattaa pallo jättää siihen ja odottaa seuraavaa palloa. Heittelyä jatketaan niin kauan kun palloja riittää.

## Tärkeimmät ominaisuuteni

---

- ▶ **Tehtävä:** Pohditaan omia ominaisuuksia.
  - ▶ **Tila:** Luokka tai muu koulutustila
  - ▶ **Tarvikkeet:** Kyniä ja A4-papereita.
- 

**Ohjeet:** Jaa jokaisella osallistujalle A4-kokoinen paperi. Paperi taitellaan niin, että siihen muodostuu kuuden ruudun ruudukko. Ruudut revitään irti taitoksia pitkin. Osallistuja kirjoittaa jokaiseen irtirevityyn ruutuun yhden ominaisuuden, jonka hän kokee tärkeäksi toimittaessa ryhmän jäsenenä. Ominaisuus voi olla kirjattu yhdellä sanalla tai lyhyellä lauseella. Kun kaikki ovat saaneet kirjattua kuusi ominaisuutta, aloitetaan ominaisuuksien karsiminen. Ensin jokaista pyydetään poistamaan kaksi vähiten tärkeintä ominaisuutta. Tämän jälkeen vielä yksi vähiten tärkeä ominaisuus ja vielä yksi omaisuus, niin että lopulta jokaisella on jäljellä kaksi omasta mielestään tärkeintä ominaisuutta. Tämän jälkeen pyydä osallistujia pohtimaan pareittain seuraavia asioita:

- Millaiset ominaisuudet jäivät viimeisiksi eli tärkeimmiksi, millaiset poistit?
- Oliko poistaminen hankalaa, haluaisitko vielä vaihtaa jonkun ominaisuuden?
- Koetko olevasi itse sellainen, mitä kaksi viimeistä lappuasi kertovat?

## Kirjallinen palaute jokaiselle

---

- ▶ **Tehtävä:** Harjoitellaan myönteisen palautteen antamista ja saamista.
  - ▶ **Tila:** Tila jossa mahtuu liikkumaan.
  - ▶ **Tarvikkeet:** Kyniä ja papereita.
- 

**Ohjeet:** Jokaiselle osallistujalle jaetaan oma paperi, jonka voi leikata esimerkiksi tähden tai sydämen muotoiseksi. Osallistujat kirjoittavat paperiin oman nimensä ja jättävät paperin yhteisesti sovittuun paikkaan. Jokainen käy kirjoittamassa myönteisiä asioita toisten papereihin. Voit vaihtoehtoisesti jakaa jokaiselle yhtä monta paperia kuin ryhmässä on jäseniä. Jokainen kirjoittaa jokaiselle ryhmäläiselle myönteisen viestin aloittaen esimerkiksi ”Hei Anni! Sinä olet...” Viestit kerätään muistoksi ja voimavaraksi kullekin omaan kirjekuoreen.

# Osallistavia ryhmätyö- ja ideointimenetelmiä

## Joo ja sit...

- ▶ **Tehtävä:** Harjoitellaan myönteistä vuorovaikutusta ja kannustavaa ilmapiiriä tekemällä improvisaatioharjoitus pareittain.

**Ohjeet:** Valitaan parit satunnaismenetelmällä. Ensimmäinen keksii mielestään hyvän idean ja alkaa kertoa sitä parilleen. Pari keskeyttää sanomalla ”joo, mutta...” ja keksii perusteluja, miksi idea ei kuitenkaan toimisi tai mitä haasteita siihen voisi liittyä. Sitten toinen alkaa kertoa samaa ideaa uudestaan, ja tällä kertaa pari vastaa siihen innostuneesti ”Joo, ja sit...” ja alkaa ideoimaan lisää, miten ajatuksesta tulisi onnistunut. Vaihdetaan vuoroa siten, että kumpikin saa kokemuksen molemmista rooleista.

## Tuumaustalkoot

- ▶ **Tehtävä:** Suunnitellaan ja ideoidaan toimintaa ja etsitään uusia näkökulmia.
- ▶ **Tarvikkeet:** Fläppipaperia, kyniä.
- ▶ **Tila:** Luokka tai muu koulutustila.

**Ohjeet:** Levittäkää seinälle fläppipapereita, ja jokainen ottaa kynän. Kaikki kirjoittavat yhdelle paperille oman aiheeseen liittyvän ideansa. Aiheena voi olla esimerkiksi pohtia, millaista toimintaa tutorit voivat suunnitella koulussa.

Tämän jälkeen kaikki lukevat muiden ideat ja jatkavat niitä, lisäävät uusia näkökulmia ja kommentteja. Puhe on kielletty, vain kynät puhuvat. Lopetetaan, kun mitään uutta ei enää synny.

Lopuksi ryhmä käy yhdessä läpi ehdotukset. Keskustelemalla tai tarvittaessa äänestämällä nostetaan esiin kolme tärkeintä ja toteuttamiskelpoisinta ehdotusta. Tässä vaiheessa voidaan myös perustella omia ideoita muille.

## Paperit kiertämään

- ▶ **Tehtävä:** Ideoidaan yhdessä ja valitaan äänestämällä parhaat ideat jatkokäsittelyyn.
- ▶ **Tarvikkeet:** Paperia ja kyniä.
- ▶ **Tila:** Tila, jossa voi istua ympyrässä.

**Ohjeet:** Jokaisella osallistujalla on edessään paperi, johon hän kirjoittaa muutaman minuutin ajan vähintään kaksi tai kolme ehdotusta siitä, mistä on tarkoitus ideoida. Tämän jälkeen jokainen antaa oman paperinsa vasemmalla puolellaan olevalle osallistujalle, joka kirjoittaa samaansa paperiin jonkun uuden idean siinä jo olevien ideoiden innostamana.

Ajatus on, että papereissa jo olevat ideat auttavat synnyttämään uusia. Tätä jatketaan ainakin viiden siirron ajan. Puhua ei saa.

Lopuksi ryhmä valitsee yhdessä papereihin kirjoitetuista ideoista kolme tärkeintä ja käyttökelpoisinta. Tarvittaessa äänestetään. Jokaisella osallistujalla on kolme ääntä, jotka hän saa antaa mielestään parhaille ideoille. Eniten ääniä saaneet ideat otetaan jatkokäsittelyyn.

# Dia 1. Hyvä ryhmähenki edistää myös opiskelua

## Hyvä ryhmähenki edistää myös opiskelua - Ryhmän kaksoistavoite

### Tunnetavoite

- Ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa
- Ryhmästä muodostuu kiinteä ja toimintakykyinen

### Asiataavoite

- Perustehtävän toteutuminen, valmistuminen ammattiin
- Ryhmän kiinteys edistää asiataavoitteen toteutumista

Tavoite ->

Aika ->



MANNERHEIMIN  
LASTENSUOJELULIITTO

Repo-Kaarento, 2007

## Dia 2. Miten ryhmä saa hyvän alun?

### Miten ryhmä saa hyvän alun?

- Toiminta ja työskentely eri ihmisten kanssa mahdollistaa tutustumisen
- Erilaiset tutustumisharjoitukset, pelit ja leikit auttavat tutustumista.
- Kun tutustuu ensin yhteen tai kahteen, on helpompaa tutustua koko ryhmään.
- Vanhoja tuttuja voi tutustuttaa uusiin vaihtelemalla ryhmiä.

## Dia 3. Tutorit voivat vaikuttaa!

### Tutorit voivat vaikuttaa!

- Omaan ja muiden asenteisiin ja käytökseen
- Virallisiin ja epävirallisiin normeihin
  - > mm. oppilaitoksessa olevat perinteet ja toimintatavat, opiskelumyönteisyys, opiskelijoiden osallisuus, suhtautuminen päihteisiin ja syrjimättömyyteen.
- Tutoreiden oma toiminta, esimerkki ja asenne ovat tärkeitä!



Ryhmää rakentamassa -oppaassa on tietoa ryhmien toiminnasta ja aiheeseen liittyvä yksipäiväinen koulutusmalli tutoreiden koulutukseen.

NUORTEN AKATEMIA



sakur



Euroopan unioni  
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa  
EU:lta  
2007-2013



OPETUSHALLITUS